

Παγκύπρια Οργάνωση Πολυτέκνων

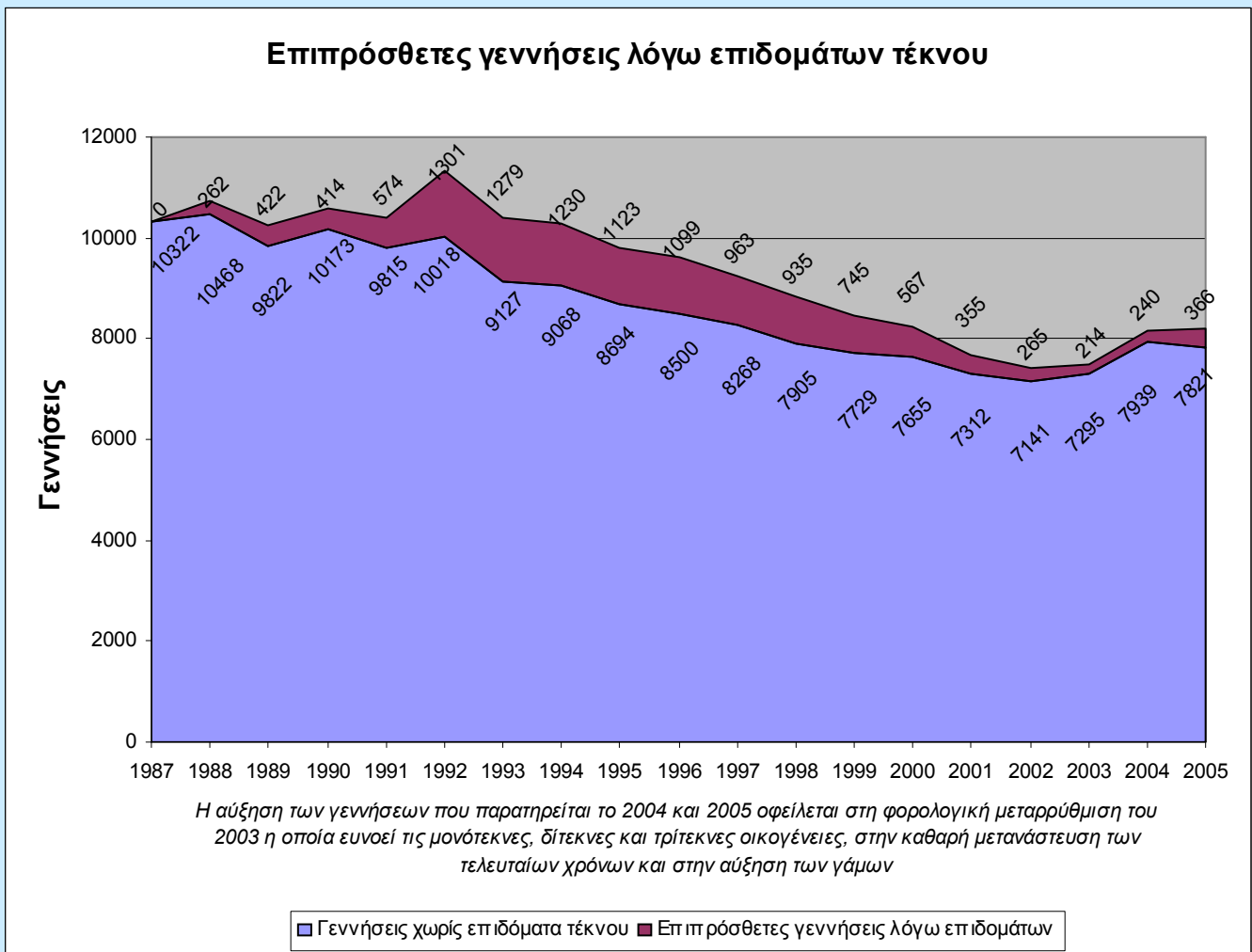
Έρευνα

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΛΥΣΟΥΝ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ-Η ΠΟΛΥΤΕΚΝΙΚΗ ΠΤΥΧΗ.

Ερευνητές

Μάριος Μαυρίδης Αναπληρωτής Καθηγητής Οικονομικών Cyprus College
Παρασκευάς Σαμάρας Πρόεδρος ΠΟΠ
Αργύρης Χατζηχριστοδούλου Α΄ Λειτουργός ΠΟΠ

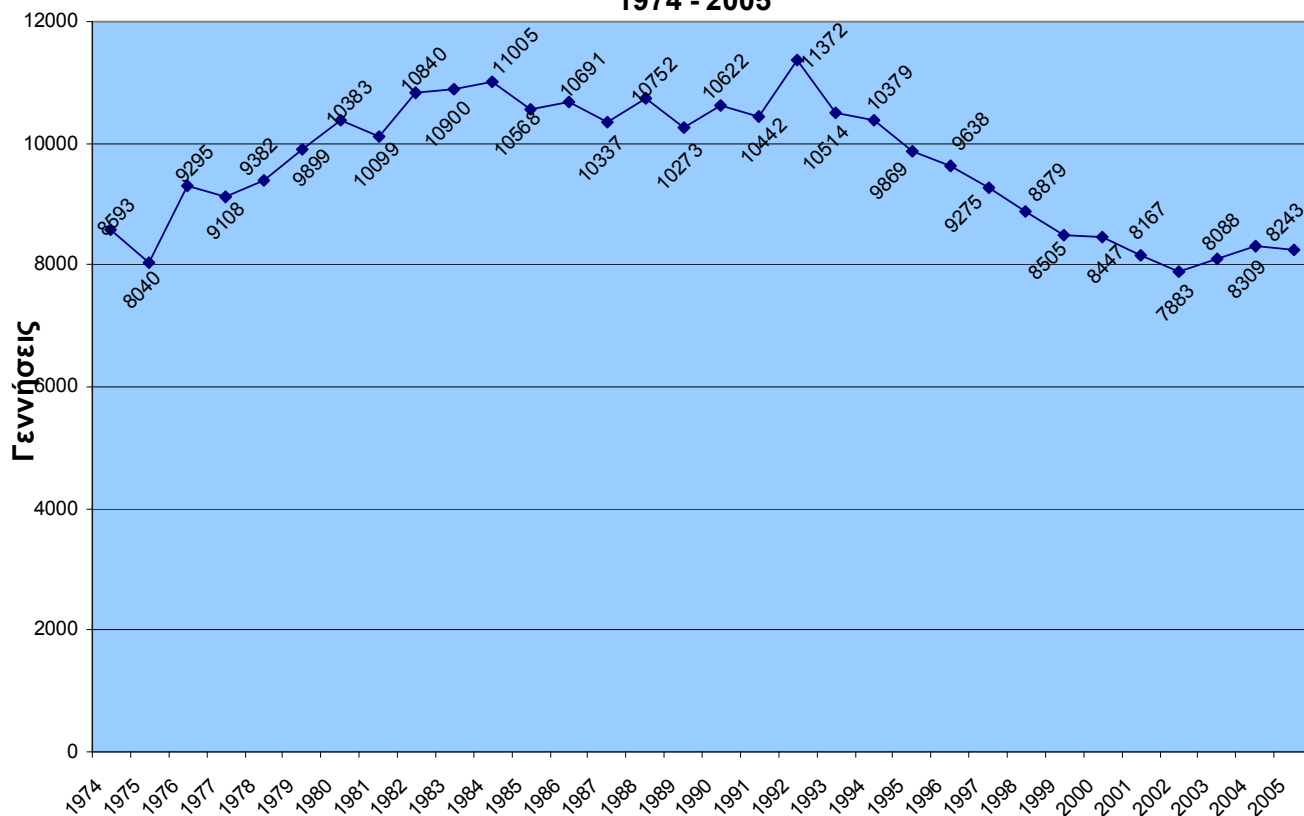
ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ

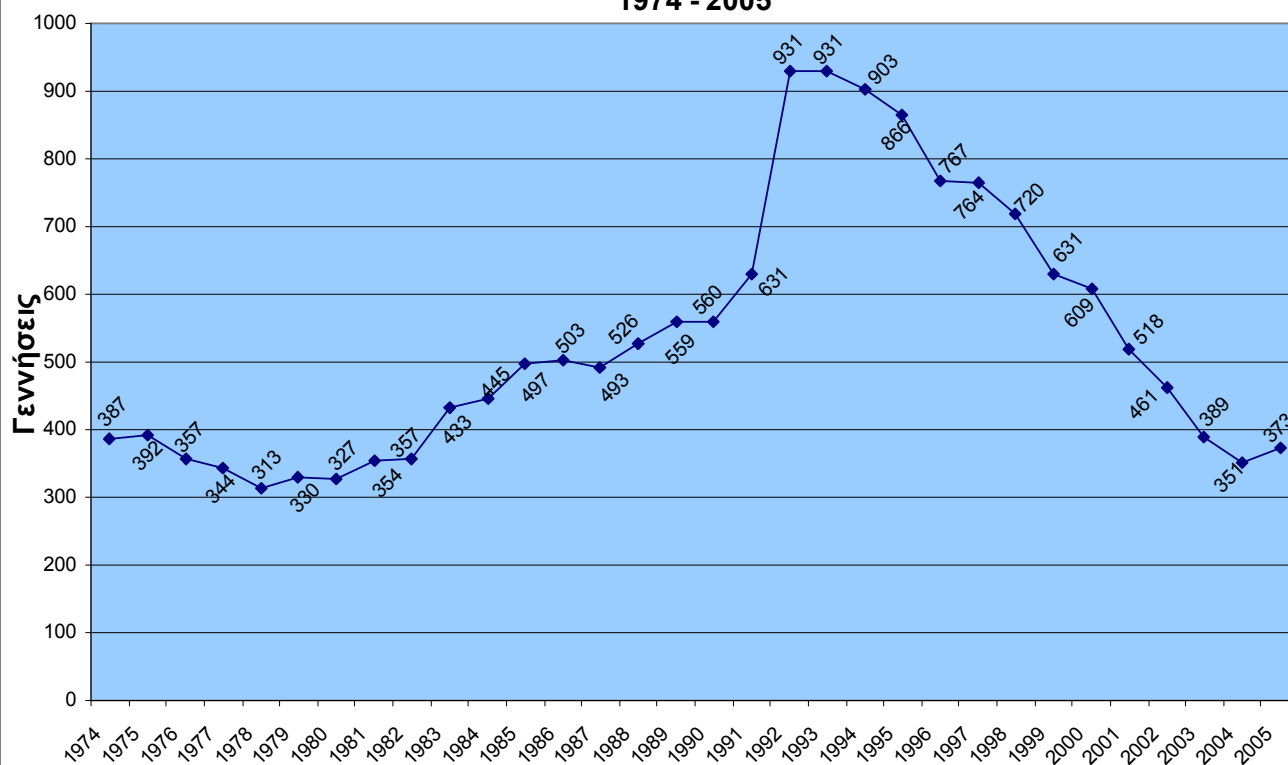
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2006 – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2006

Συνολικές γεννήσεις 1974 - 2005

Γεννήσεις τέταρτου παιδιού 1974 - 2005

**ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΛΥΣΟΥΝ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΠΡΟΒΛΗΜΑ-Η ΠΟΛΥΤΕΚΝΙΚΗ ΠΤΥΧΗ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	3
Εισαγωγή.....	7
Μέρος I - Το πρόβλημα της υπογεννητικότητας και τρόποι αντιμετώπισης	
1. Η σύγχρονη πρακτική σε άλλες χώρες.....	8
Μέρος II - Η μείωση της αγοραστικής αξίας των επιδομάτων	
1. Δημογραφικά δεδομένα.....	11
2. Δείκτης γονιμότητας και Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων.....	11
3. Αιτίες της πτώσης του δείκτη γονιμότητας.....	13
4. Διερεύνηση της αξίας του υφιστάμενου επιδόματος τέκνου.....	15
5. Παράγοντες που μειώνουν την αγοραστική αξία του επιδόματος τέκνου.....	16
Μέρος III - Τα οικονομικά κίνητρα αυξάνουν τις γεννήσεις	
1. Τεκμηρίωση.....	17
2. Πόση θα πρέπει να είναι σήμερα η αποζημίωση για το επίδομα τέκνου λόγω της μείωσης της αγοραστικής αξίας από το 2003 και μετά.....	19
3. Σχέση επιδόματος τέκνου και γεννήσεων.....	20
4. Εφάπαξ επίδομα για αύξηση των γεννήσεων.....	22
Συμπεράσματα.....	23
Εισηγήσεις.....	24
Γραφικές παραστάσεις.....	25
Παραρτήματα.....	27

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΛΥΣΟΥΝ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ--Η ΠΟΛΥΤΕΚΝΙΚΗ ΠΤΥΧΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η οικονομική πλευρά της κοινωνικής πολιτικής που άρχισε να εφαρμόζει η κυβέρνηση το 1987 και το 1991 προς τις πολύτεκνες οικογένειες, με την καθιέρωση και αύξηση των επιδομάτων τέκνου, είχε θετική επίδραση στις γεννήσεις. Ανάλυση των στοιχείων των γεννήσεων από το 1987 μέχρι το 2002, αποκαλύπτει ότι ο αριθμός των γεννήσεων σε αυτή την κατηγορία πληθυσμού αυξήθηκε κατά 6,487+ και επηρέασε ταυτόχρονα και τις γεννήσεις του 3^{ου} παιδιού κατά 5,868 περίπου.

Επίσης, η φορολογική μεταρρύθμιση του 2003 έχει αυξήσει τις γεννήσεις του πρώτου, δευτέρου και τρίτου παιδιού, οι οποίες μέχρι το 2002 ακολουθούσαν πτωτική πορεία. Ο λόγος είναι ότι σύμφωνα με τις πρόνοιες της φορολογικής μεταρρύθμισης δόθηκαν επιδόματα, σε όλες τις οικογένειες που είχαν ένα, δυο ή τρία παιδιά, ως αντιστάθμισμα των φορολογικών απαλλαγών που δικαιούνταν προηγουμένως. Το συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι τα οικονομικά κίνητρα προς την οικογένεια μπορούν να αυξήσουν τις γεννήσεις και να λύσουν το δημογραφικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Κύπρος το οποίο με την πάροδο του χρόνου θα μεγαλώνει. Έρευνες δείχνουν ότι το 40% των κυπριακών οικογενειών επιθυμεί να κάνει περισσότερα παιδιά, και το κράτος θα πρέπει να αξιοποιήσει αυτό τον παράγοντα.

Το δημογραφικό πρόβλημα της Κύπρου φάνηκε από το 1995, όταν ο δείκτης γονιμότητας υποχώρησε κάτω από το 2.1 παιδιά ανά παραγωγική γυναίκα, ένας αριθμός που απαιτείται για την αναπλήρωση του πληθυσμού. Η μείωση της γεννητικότητας δημιουργεί προβλήματα στην οικονομία τα οποία μεγεθύνονται με την πάροδο του χρόνου. Τα προβλήματα αυτά περιλαμβάνουν την έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού για οικονομική ανάπτυξη, τη γήρανση του πληθυσμού και την συνεπακόλουθη αύξηση της αναλογίας συνταξιούχων / εργαζομένων, τη βιωσιμότητα του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης, το τεράστιο δημόσιο χρέος της κυβέρνησης, τις αυξημένες δαπάνες για την υγεία, τα δημοσιονομικά ελλείμματα, κλπ.

Η κυβέρνηση εισηγείται μέτρα όπως η σταδιακή αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, αύξηση των εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, αύξηση των χρονικής διάρκειας καταβολής εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων για να είναι κάποιος δικαιούχος, πάταξη της φοροδιαφυγής, της αδήλωτης εργασίας κ.α.. Μερικά από τα μέτρα αυτά όμως θα έχουν αρνητικές παρενέργειες στην οικονομία διότι ισοδυναμούν με αύξηση της φορολογίας, μειώνοντας τα κίνητρα για εργασία, και επιδρώντας αρνητικά στο ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας. Επίσης τα μέτρα

αυτά, αναμένεται ότι θα δημιουργήσουν κοινωνικές αναταραχές και περαιτέρω μείωση στις γεννήσεις.

Το καλύτερο και πιο αποτελεσματικό μέτρο για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος είναι η παροχή οικονομικών κινήτρων στις οικογένειες που επιθυμούν να κάνουν περισσότερα από τρία παιδιά. Είναι ένα μέτρο που μπορεί να συνοδεύει και να ενισχύει τα υπόλοιπα μέτρα που λαμβάνει η κυβέρνηση. Θα λειτουργεί δε και ως ασφαλιστική δικλείδα σε περίπτωση που τα υπόλοιπα μέτρα αποτύχουν να λύσουν το δημογραφικό πρόβλημα. Είναι μια μακροπρόθεσμη επένδυση για το κράτος, η επιτυχία της οποίας διασφαλίζεται εκ των προτέρων. Κάθε νέο παιδί που έρχεται στον κόσμο είναι κέρδος για την οικονομία και την κοινωνία. Η επιδότηση της ανατροφής και μόρφωσης του παιδιού αυτού είναι η καλύτερη επένδυση που θα μπορούσε να κάνει το κράτος σήμερα, δεδομένων των προβλημάτων που εκ των πραγμάτων θα είναι υποχρεωμένο να αντιμετωπίσει σε μερικές δεκαετίες.

Το κράτος θα πρέπει να προσφέρει οικονομικά κίνητρα τόσο κατά τη γέννηση ενός παιδιού όσο και στη συνέχεια, μέχρι την ενηλικίωση του. Η λογική είναι απλή. Για κάθε παιδί που γεννιέται, η οικογένεια και το κράτος δαπανούν ένα ποσό χρημάτων για την ανατροφή και τη μόρφωση του, μέχρι να αρχίσει να εργάζεται και να προσφέρει στην κοινωνία. Αν υποθέσουμε ότι το κράτος συνεισφέρει άμεσα £20,000, για την ανατροφή ενός παιδιού πολύτεκνης οικογένειας μέχρι την ενηλικίωση του (η γέννηση του οποίου προκαλείται λόγω οικονομικών κινήτρων), με τους πιο συντηρητικούς υπολογισμούς, η συνολική συνεισφορά του παιδιού αυτού στην οικονομία, στα ταμεία του κράτους, και στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, μακροπρόθεσμα θα είναι πολλαπλάσια των πιο πάνω ποσού. Έτσι άλλωστε εξηγείται και η αύξηση του πλούτου σε μια οικονομία κάθε χρόνο, από τα πανάρχαια χρόνια. Το εργατικό δυναμικό είναι αυτό που δημιουργεί τον πλούτο σε μια οικονομία. Το κράτος έχει την ευκαιρία να επενδύει μακροπρόθεσμα και να κερδίσει πολλαπλάσια με τη γέννηση ενός παιδιού.

Το πρόβλημα της υπογεννητικότητας δεν αφορά μόνο την Κύπρο αλλά ολόκληρη την Ευρώπη, είναι όμως ιδιαίτερα έντονο σε χώρες όπου ο δείκτης γονιμότητας ήταν πολύ ψηλός πριν 20 με 30 χρόνια και μειώθηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, όπως για παράδειγμα στην Κύπρο. Τα προβλήματα που αναφέρονται πιο πάνω δημιουργούνται λόγω της μείωσης του δείκτη γονιμότητας σε σύντομο χρονικό διάστημα. Σε 15-20 χρόνια, οι πολυμελείς οικογένειες της δεκαετίας της περιόδου 1950-1970, θα αυξήσουν σημαντικά τους συνταξιούχους στις επόμενες δεκαετίες, ενώ οι ολιγομελείς οικογένειες από το 1995 μέχρι και σήμερα, θα μειώσουν τον αριθμό των εργαζομένων

που θα συνεισφέρουν για την επιβίωση των συνταξιούχων. Αν η μείωση του δείκτη γονιμότητας είχε πιο ομαλή καθοδική πορεία και διαρκούσε περισσότερα χρόνια, τότε τα πιο πάνω προβλήματα θα μπορούσαν να λυθούν πιο εύκολα. Όμως τώρα που το πρόβλημα είναι οξύ, το κράτος θα πρέπει να επικεντρωθεί στην αύξηση των γεννήσεων, ως το πιο αποτελεσματικό μέτρο για την επίλυση των προβλημάτων που δημιουργεί η υπογεννητικότητα. Περισσότερες γεννήσεις σημαίνει μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη, περισσότερες εισφορές στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, περισσότερα φορολογικά έσοδα κλπ.

Άλλες χώρες με πρόβλημα υπογεννητικότητας έχουν αντιληφθεί ότι η αύξηση των γεννήσεων είναι η πιο αποτελεσματική λύση για την επίλυση των προβλημάτων που δημιουργεί η υπογεννητικότητα. Μεταξύ των χωρών που προσφέρουν ισχυρά οικονομικά κίνητρα για την αύξηση των γεννήσεων, περιλαμβάνονται η Γαλλία, Αυστρία και η Ρωσία.

Η Γαλλία προσφέρει 1000 ευρώ και άδεια ενός έτους στις γυναίκες που αποφασίζουν να κάνουν τρίτο παιδί ενώ παράλληλα απολαμβάνουν πολλά άλλα ωφελήματα. Ως αποτέλεσμα, ο δείκτης γονιμότητας στη Γαλλία (1.9) είναι, από τους ψηλότερους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κυβέρνηση της Ρωσίας προσφέρει ένα πολύ γενναιόδωρο πακέτο που περιλαμβάνει μετρητά και άλλα ωφελήματα στις οικογένειες που κάνουν δύο ή περισσότερα παιδιά. Η Αυστρία προσφέρει επίσης σημαντικές παροχές, ένα γενναιόδωρο πακέτο ωφελημάτων καθώς επίσης και μετρητά, τα οποία αυξάνονται για κάθε επιπρόσθετο παιδί και ανάλογα με την ηλικία του κάθε παιδιού. Επίσης για παιδιά με ειδικές ανάγκες τα επιδόματα είναι αυξημένα.

Υπάρχουν και χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και ο Καναδάς, οι οποίες έχουν αναπτύξει προγράμματα στήριξης των οικογενειών με παιδιά, όχι απλά για να αυξήσουν την γεννητικότητα αλλά για να βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των παιδιών, έτσι ώστε να γίνουν καλύτεροι άνθρωποι στην κοινωνία. Πολλές μελέτες έχουν γίνει στις χώρες αυτές που καταδεικνύουν ότι τα κεφάλαια που επενδύουν αποφέρουν πολλαπλάσια μελλοντικά κέρδη στην οικονομία του κράτους.

Στην Κύπρο οι πολύτεκνες οικογένειες λαμβάνουν επιδόματα τα οποία αυξάνονται κάθε χρόνο με βάση τον τιμάρημο, όμως επειδή η πραγματική αύξηση του κόστους ζωής είναι πολύ μεγαλύτερη, τα επιδόματα αυτά διαβρώνονται στο πέρασμα του χρόνου, και η επίδρασή τους στις γεννήσεις μειώνεται συνεχώς. Το 1991, όταν τα επιδόματα αυξήθηκαν σημαντικά, οι γεννήσεις των πολυτέκνων οικογενειών άρχισαν να αυξάνονται και η αύξηση αυτή κράτησε για μερικά χρόνια. Στη συνέχεια οι γεννήσεις άρχισαν να μειώνονται λόγω της διάβρωσης της αγοραστικής αξίας των

επιδομάτων. Η μελέτη υπολογίζει ότι η διάβρωση των επιδομάτων για τα τρία τελευταία χρόνια (2003-2005) ήταν της τάξης του 22.5%. Το πρόβλημα με τα επιδόματα είναι ότι στην παραχώρησή τους, δεν λαμβάνονται υπόψη τρεις βασικές προϋποθέσεις:

- Η αύξηση των πραγματικών αναγκών των πολύτεκνων οικογενειών
- Η πραγματική αύξηση του πλούτου της οικονομίας
- Το γεγονός ότι οι πολύτεκνες οικογένειες είναι σχετικά φτωχότερες από τις αντίστοιχες μη πολύτεκνες

Οι πολύτεκνες οικογένειες είναι πολύ πιο κοντά στα όρια της φτώχειας απ' ό,τι οι υπόλοιπες οικογένειες. Η διαχρονική μείωση της αγοραστικής αξίας των επιδομάτων είναι ένας πολύ σημαντικός λόγος για τη μείωση του δείκτη γονιμότητας. Η μελέτη εισηγείται τα οικονομικά κίνητρα ως ένα πολύ αποτελεσματικό μέτρο για την αύξηση των γεννήσεων.

Εισαγωγή

Οι πολύτεκνες οικογένειες διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της κοινωνίας, της οικονομίας και των δημόσιων οικονομικών κάθε χώρας και ιδιαίτερα στα χρόνια που οι περισσότερες σύγχρονες κοινωνίες αντιμετωπίζουν πρόβλημα υπογεννητικότητας και κινδυνεύουν με μείωση του πληθυσμού τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για μια μικρή χώρα όπως η Κύπρος όπου η αύξηση του πληθυσμού θα πρέπει να αποτελεί όχι μόνο οικονομικό αλλά και εθνικό στόχο.

Το πρόβλημα της υπογεννητικότητας που αποτελεί την κυριότερη αιτία της πτώσης του δείκτη γονιμότητας και της δημογραφικής γήρανσης¹, προκαλεί διάφορα συνεπικύρα προβλήματα, όπως πρόβλημα βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων, στασιμότητα της οικονομικής ανάπτυξης, διεύρυνση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, αύξηση του εθνικού χρέους, κτλ. Αρκετές μελέτες έχουν ήδη αποδείξει ότι η δημογραφική γήρανση στην περίοδο 1960-1967 συνέτεινε, κατά 10-20%, στην αύξηση των δαπανών για συντάξεις στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Τώρα η κατάσταση είναι πολύ χειρότερη. Βασικότερη αιτία για αυτό είναι το γεγονός ότι με την διαφοροποίηση της αναλογίας παιδιών/εργαζομένων/ηλικιωμένων, οι μελλοντικές γενιές συνταξιούχων θα εξαρτώνται από ένα συνεχώς ελαττούμενο αριθμό εργαζομένων.²

Πολλές χώρες αναγνωρίζουν αυτά τα προβλήματα και προσπαθούν να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα όπως αύξηση του ορίου αφυπηρέτησης, αύξηση των συνεισφορών στα συνταξιοδοτικά ταμεία, προσέλκυση εργατών από άλλες χώρες, αυξήσεις στις φορολογίες, συγκράτηση των κρατικών δαπανών κτλ. Τις περισσότερες φορές όμως, με τα μέτρα αυτά προκαλούνται έντονες αντιδράσεις από διάφορες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες αισθάνονται ότι επηρεάζονται τα κεκτημένα δικαιώματά τους. Πέραν τούτου οι λύσεις αυτές δεν επιλύουν οριστικά και σε βάθος χρόνου το πρόβλημα αλλά επιφανειακά και προσωρινά. Ουσιαστικά δεν είναι οι ορθές λύσεις, αφού μεταθέτουν τα προαναφερθέντα προβλήματα για αργότερα. Η λύση στα πιο πάνω προβλήματα δεν είναι λιγότεροι εργαζόμενοι να εισφέρουν περισσότερα, αλλά περισσότεροι εργαζόμενοι να εισφέρουν λιγότερα.

Ως ένας από τους καλύτερους τρόπους για την επίλυση όλων των πιο πάνω προβλημάτων θεωρείται η αύξηση της γεννητικότητας και συνεπακόλουθα και της γονιμότητας³. Περισσότερες γεννήσεις αυξάνουν το εργατικό δυναμικό, δημιουργούν οικονομική ανάπτυξη, βελτιώνουν τα εισοδήματα, αυξάνουν τα άμεσα και έμμεσα φορολογικά έσοδα, και συνεπώς και τις συνεισφορές στα συνταξιοδοτικά ταμεία. Μακροχρόνια δε, αυξάνουν και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) με τεράστιες οικονομικές και κοινωνικές ευεργετικές επιδράσεις.

Το κράτος μπορεί να επενδύσει σε αυτό τον τομέα και να παρέχει κίνητρα και διευκολύνσεις σε οικογένειες που επιθυμούν να κάνουν περισσότερα (από ένα ή δύο) παιδιά. Έρευνα (1998) παρουσιάζει το 42% των Κυπριακών ζευγαριών να επιθυμεί περισσότερα παιδιά από όσα ήδη έχει⁴, ενώ έρευνα (2002) της Ε.Ε. στις ηλικίες 18-34, παρουσιάζει την Κύπρο με μεγαλύτερη τάση⁵ ή

¹ Το δημογραφικό πρόβλημα αναφέρεται στη γήρανση του πληθυσμού. Το 2005 το ποσοστό των ηλικιωμένων (άνω των 65 ετών) ήταν 12% του πληθυσμού και μέχρι το 2050 αναμένεται να ξεπεράσει το 30%.

² Σκουτέλλης Γ.Δ. (1996) «Η γήρανση και τα προβλήματα που προκαλεί στην κοινωνική ασφάλιση» στο Γήρανση και κοινωνία, στα πρακτ. πανελληνίου συνεδρίου ΕΚΚΕ, σ.σ.298-302 Αθήνα

³ Γενικό ποσοστό γονιμότητας είναι ο αριθμός των γεννήσεων για κάθε 1000 γυναίκες στις αναπαραγωγικές ηλικίες 15 – 49 ετών.

⁴ Βασιλειάδου Ελένη, Χαραλάμπους Χρυσούλα, Χονδρογιάννης Γ.(1998) «Παράγοντες που επηρεάζουν την γονιμότητα. Η σύγχρονη κυπριακή πραγματικότητα» Χαροκόπειο πανεπιστήμιο,σελ 48-54

⁵ seminar BRUSSELS 27.9.2004) source: Eurobarometer 59.2, Candidate Countries Eurobarometer 2002

επιθυμία, ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες, για απόκτηση τριών παιδιών και άνω. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 40%, (βλ. παράρτημα ΙΙΙ) γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αφού υπάρχει η επιθυμία και η διάθεση, μπορούν τα κίνητρα να φέρουν άμεσα και ωφέλιμα αποτελέσματα.

Αύξηση λοιπόν της γονιμότητας είναι η μακροπρόθεσμη λύση στα μεγάλα προβλήματα της κοινωνίας. Για να είναι όμως τα πιο πάνω εφικτά, η αύξηση του πληθυσμού θα πρέπει να συνοδεύεται με την κατάλληλη ανάπτυξη της υποδομής και τη διαμόρφωση τέτοιων θεσμών, που να δημιουργούν γόνιμες συνθήκες για **ποιοτική** ανατροφή, μόρφωση, και επαγγελματική και κοινωνική αποκατάσταση των πολιτών. Για παράδειγμα, η υπερβολική αύξηση της γεννητικότητας σε φτωχές υποανάπτυκτες χώρες της Αφρικής, σε συνδυασμό με την έλλειψη υποδομής και νέων θέσεων εργασίας, δεν βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων της κοινωνίας, αλλά μάλλον τα αυξάνει.

Στην περίπτωση, όμως, της Κύπρου επειδή οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες αλλά και οι κοινωνικές τάσεις ευνοούν αύξηση της γεννητικότητας, με σίγουρα ευεργετικά αποτελέσματα, η δημιουργία και εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής από το κράτος θα πρέπει να θεωρείται ως επένδυση για το μέλλον. Η επένδυση αυτή μακροπρόθεσμα θα πρέπει να θεωρείται πάντοτε κερδοφόρα. Το κράτος θα επιχορηγήσει την γέννηση παιδιών και αυτά με τη σειρά τους, κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής τους, θα προσφέρουν πίσω στο κράτος πολύ περισσότερα, από όσα το κράτος θα έχει πληρώσει για αυτούς, υπό τη μορφή φόρων, εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων κλπ. Παράλληλα, θα συνεισφέρουν και στην αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας, αφού η οικονομία θα διαθέτει περισσότερο εργατικό δυναμικό.

Μέρος Ι – Το πρόβλημα της υπογεννητικότητας και τρόποι αντιμετώπισης του

Ι.1. Η σύγχρονη πρακτική σε άλλες χώρες

Πολλές χώρες που υποφέρουν από μείωση του πληθυσμού, αναγνωρίζουν ότι η αύξηση της γεννητικότητας θα αποφέρει σωτηρίες αλλά και μόνιμες λύσεις στα προαναφερθέντα προβλήματα της κοινωνίας, και έτσι έχουν αποφασίσει να επενδύσουν σε αυτό τον τομέα με διάφορους τρόπους. Μερικές χώρες, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, προσφέρουν φορολογικές εκπτώσεις για κάθε παιδί και προγράμματα παιδικής φροντίδας, κυρίως για να μπορούν οι γονείς να εργάζονται. Άλλες χώρες όπως η Δανία, Φινλανδία, Ελλάδα, κ.α., προσφέρουν και σημαντικά χρηματικά ποσά για το κάθε παιδί. Υπάρχουν και χώρες που προσφέρουν διάφορους συνδυασμούς ωφελημάτων, όπως χρηματικά ποσά, προγράμματα βρεφικής και παιδικής φροντίδας, αυξημένη γονική άδεια και φορολογικές εκπτώσεις.

Συνολικά, 88 αναπτυγμένες χώρες στον πλανήτη προσφέρουν οικογενειακή στήριξη και κίνητρα που επιδρούν στην αύξηση της γεννητικότητας ενώ υπάρχουν γύρω στις 100 χώρες που υποφέρουν από υπογεννητικότητα, αντιμετωπίζοντας τον κίνδυνο μείωσης του πληθυσμού τους με τον ανάλογο αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία τους⁶.

Ήδη τα δυο τελευταία χρόνια η ΕΕ, ανησυχώντας για την αυξανόμενη υπογεννητικότητα και τη φθίνουσα πορεία των συνταξιοδοτικών ταμείων των χωρών μελών της, οργάνωσε σε σύντομο χρονικό διάστημα τέσσερα συνέδρια⁷ με θέμα το Δημογραφικό, (το πιο πρόσφατο έγινε στις 30-31

⁶ The Clearinghouse on International Developments in Child, Youth and Family Policies at Columbia University, Section 1.8: Child and Family Allowances

⁷ Το πρώτο 'Demographic seminar' πραγματοποιήθηκε στις 27.9.2004 στις Βρυξέλλες. Ακολούθησαν άλλα τρία .

Οκτωβρίου 2006, ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη ένα 5^ο που θα πραγματοποιηθεί στις Βρυξέλες τον Ιανουάριο του 2007), σε μια προσπάθεια να αντλήσει επιστημονικά πορίσματα και να προτείνει σχέδια αντιμετώπισης της κατάστασης. Ο πρόεδρος της Ε.Ε. Jose Manuel Barosso επιμένει πως πρέπει να ληφθούν μέτρα που θα αυξήσουν τη γεννητικότητα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης :

*“Τι κάνουμε για να εξετάσουμε την πορεία της δημογραφικής πτώσης που ήδη μας δείχνει το πρόσωπο της προς την κατεύθυνση της ερήμωσης των χωρών μας;
Τι κάνουμε για να οδηγήσουμε το δείκτη των γεννήσεων στην Ευρώπη να κινηθεί ανοδικά πάλι ώστε οι αυριανοί νέοι να καταστήσουν την Ευρώπη πιο δυναμική και να βελτιωθεί η ικανότητα μας να δημιουργήσουμε πρόοδο και εργασίες;
Πρέπει να είμαστε ρεαλιστές στην αποδοχή ότι ο συνδυασμός της γήρανσης, της χαμηλής γονιμότητας και της παγκοσμιοποίησης παράγουν ένα ιδιαίτερα εκρηκτικό μείγμα για τα συστήματα της κοινωνικής προστασίας των χωρών μας. Αυτό το μείγμα είναι παρόν σε όλες τις Ευρωπαϊκές Χώρες σε διαφορετικό βαθμό. Είναι ευθύνη των κρατών μελών της Ε.Ε. να αποφύγουν τον κίνδυνο οι μελλοντικές γενεές να πληρώνουν το λογαριασμό για την σημερινή αδιαφορία”.*⁸

Στο θέμα της υπογεννητικότητας αλλά και στο θέμα των πολύτεκνων οικογενειών⁹, αναφέρθηκε και η Ιταλίδα Υπουργός Πολιτικών Θεμάτων για την Οικογένεια κα. Ρόζι Μπίντι στο πρόσφατο Πρώτο Φόρουμ για «Το Δημογραφικό Μέλλον της Ευρώπης». Η Ιταλίδα Υπουργός, επισημαίνει ότι οι πολύτεκνες οικογένειες αδικούνται ενώ θα έπρεπε να ευνοούνται από το κράτος. Οι πολύτεκνες οικογένειες αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας περισσότερο από τις υπόλοιπες οικογένειες, και είναι ευθύνη του κράτους να τις στηρίξει και να παρέχει ίσες ευκαιρίες στα παιδιά των πολύτεκνων οικογενειών.

Η ανάγκη λοιπόν για λήψη δραστικών μέτρων είναι επιτακτική και ήδη διάφορες χώρες είτε προβληματίζονται σοβαρά είτε επιτείνουν την προσπάθεια για ανακοπή της φθίνουσας πορείας του δείκτη γονιμότητας.

Η Ρωσία έχει τεράστιο πρόβλημα γεννητικότητας και ο πληθυσμός της μειώνεται συνεχώς. Η γεννητικότητα στη Ρωσία κυμαίνεται σήμερα γύρω στα 1.28 παιδιά ανά γυναίκα (128 παιδιά για κάθε 100 γυναίκες)και είναι κατά πολύ χαμηλότερο από το 2.1 που απαιτείται για να αναπληρώνεται ο πληθυσμός. Με τα υφιστάμενα δεδομένα ο πληθυσμός της Ρωσίας μειώνεται κατά 700,000 κάθε χρόνο, και αν συνεχίσει έτσι, τότε μέχρι το 2050 ο πληθυσμός της χώρας θα μειωθεί από 140 εκατομμύρια, στα 100 εκατομμύρια. Η κυβέρνηση της Ρωσίας σε μια προσπάθεια να αντιμετωπίσει το πρόβλημα έχει πρόσφατα προτείνει ένα δεκαετές πρόγραμμα με πολύ καλά οφέλη στις γυναίκες που αποφασίζουν να κάνουν δεύτερο παιδί¹⁰. Με βάση το πρόγραμμα αυτό, οι γυναίκες που θα κάνουν δεύτερο παιδί θα εισπράττουν από το κράτος \$110 το μήνα, πέραν των ισχυόντων ωφελημάτων για το πρώτο παιδί. Παράλληλα, θα μπορούν να πάρουν άδεια μητρότητας μέχρι και 18 μήνες, εισπράττοντας για την περίοδο αυτή το 40% του μισθού τους, ενώ στη συνέχεια θα παίρνουν περισσότερα χρήματα για παιδική φροντίδα. Το πιο σημαντικό όμως είναι το γεγονός ότι το κράτος θα προσφέρει σε κάθε γυναίκα που κάνει δεύτερο παιδί, εφάπαξ ποσό \$9,200, ποσό που ισοδυναμεί με τις απολαβές ενός ετήσιου μισθού στη Ρωσία! Αξίζει να σημειωθεί ότι τα οφέλη **δεν συνδέονται με το εισόδημα της οικογένειας**. Το κόστος του

⁸ Απόσπασμα από την ομιλία του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής José Manuel Barosso στο 2^ο Ευρωπαϊκό Δημογραφικό Συνέδριο (Βρυξέλλες 12/7/2005), Europe's response to demographic change *Brussels, 12 July 2005*, Speech By Mr José Manuel Barosso President of the European Commission

⁹ Πρώτο Φόρουμ, «Το Δημογραφικό Μέλλον Της Ευρώπης», Βρυξέλλες, 31 Οκτωβρίου 2006.

¹⁰ A second baby? Russia's mothers aren't persuaded., by Fred Weir, Correspondent of the Christian Science Monitor,

προγράμματος υπολογίζεται ότι θα ανέλθει στο 1% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, όμως η κυβέρνηση θεωρεί ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα επιβάλλεται, αφού διαβλέπει ότι μακροπρόθεσμα το κέρδος της θα είναι κατά πολύ μεγαλύτερο.

Σε παρόμοια εκστρατεία αύξησης της γεννητικότητας έχει επιδοθεί και η Γαλλία η οποία σήμερα επενδύει σημαντικά ποσά στην αύξηση της γεννητικότητας. Τα μέτρα που θεσπίστηκαν στη χώρα αυτή έχουν αυξήσει το δείκτη γονιμότητας που έφθασε στο 1.9 το 2003 έναντι 1.4 που είναι ο ευρωπαϊκός μέσος όρος. Παρά το γεγονός ότι η γονιμότητα στη Γαλλία είναι από τις ψηλότερες στην Ευρώπη, και κατατάσσεται δεύτερη μετά την Ιρλανδία,(1.98 παιδιά ανά γυναίκα), η κυβέρνηση επεκτείνοντας τα δημογραφικά μέτρα προτείνει την αύξηση των επιδομάτων τέκνου από 512 ευρώ στα 1,000 ευρώ στις γυναίκες που αποφασίζουν να πάρουν άδεια για ένα χρόνο, και να κάνουν ένα τρίτο παιδί.¹¹ Η Γαλλία προσφέρει επίσης και πλούσια επιδόματα στις οικογένειες που έχουν τρία παιδιά και άνω(300 ευρώ το μήνα), φορολογικές εκπτώσεις και δωρεάν μεταφορά στις δημόσιες συγκοινωνίες. Μελέτη που εκπονήθηκε πρόσφατα από τους Guy Lagouque και Bernard Salanie¹² καταδεικνύει ότι το πρόγραμμα στήριξης των πολύτεκνων οικογενειών έχει αυξήσει την γεννητικότητα κατά 5%.

Για τη Γαλλία, η παροχή κινήτρων για περισσότερες γεννήσεις και η στήριξη των πολυτέκνων οικογενειών, ήταν πάντοτε προτεραιότητα του κράτους και βασικός άξονας της δημογραφικής της πολιτικής. Τα κίνητρα για περισσότερες γεννήσεις άρχισαν από το 1939 με το δόγμα «Κώδικας της οικογένειας». Το 1940 η κυβέρνηση δημιούργησε ένα πακέτο από οικογενειακά ωφελήματα για να ενθαρρύνει τις γεννήσεις. Σύμφωνα με τη μελέτη “One Good Turn Deserves Another” η γενναιόδωρη οικογενειακή πολιτική της Γαλλίας επενήργησε θετικά στην αύξηση της γεννητικότητας κατά την περίοδο 1945 – 1965.¹³ Στην ίδια μελέτη ο συγγραφέας αναφέρεται επίσης και σε άλλες χώρες όπου τα οικονομικά κίνητρα αύξησαν τις γεννήσεις, όπως την Ουγγαρία και τις Σκανδιναβικές χώρες. Σε όλες τις περιπτώσεις, καταδεικνύεται η σημασία των οικονομικών κινήτρων ως εργαλείο δημογραφικής πολιτικής.

Η Αυστρία προσφέρει ένα πολύ γενναιόδωρο πακέτο ωφελημάτων για τις οικογένειες που επιθυμούν να κάνουν παιδιά, σημαντικό μέρος του οποίου είναι σε μετρητά. Η χώρα αυτή εφαρμόζει μάλιστα ένα κλιμακωτό σύστημα επιδότησης ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών και τις ηλικίες τους. Συγκεκριμένα, για το πρώτο παιδί προσφέρει 105 ευρώ το μήνα μέχρι την ηλικία των 3 ετών. Μετά το τρίτο έτος της ηλικίας του παιδιού, η οικογένεια εισπράττει 113 ευρώ το μήνα, μετά το 10^ο έτος το ποσό ανεβαίνει στα 131 ευρώ και μετά το 19^ο έτος, το επίδομα αυξάνεται στα 152 ευρώ το μήνα. Για το δεύτερο παιδί, ισχύουν τα πιο πάνω ποσά συν 13 ευρώ, ενώ για το τρίτο παιδί το επιπρόσθετο ποσό είναι 26 ευρώ. Για τα παιδιά με σοβαρές ειδικές ανάγκες, το επιπρόσθετο επίδομα, ανέρχεται στα 138 ευρώ ανά παιδί το μήνα.

Υπάρχουν και χώρες οι οποίες έχουν αναπτύξει προγράμματα στήριξης των οικογενειών με παιδιά, όχι απλά για να αυξήσουν την γεννητικότητα αλλά για να βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των παιδιών, έτσι ώστε να γίνουν χρήσιμοι άνθρωποι στην κοινωνία.

Χώρες όπως ο Καναδάς και οι Ηνωμένες Πολιτείες ξοδεύουν δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο για προγράμματα βρεφικής και παιδικής φροντίδας, προγράμματα υγιούς εγκυμοσύνης, ορθής διαπαιδαγώγησης κλπ.¹⁴ Πολλές μελέτες έχουν γίνει στις χώρες αυτές που καταδεικνύουν ότι τα

¹¹ France shells out to increase births, Peoples Daily Online, China Daily, September 23 2005

¹² Poutine veut redresser la natalité en Russie.....

¹³ Tárkányi Ákos, “One Good Turn Deserves Another”: Family Policy, Fertility, and Ageing

¹⁴ Social Union, Early Childhood Development, Canada, http://www.socialunion.ca/nca/supporting_e.html

κεφάλαια που επενδύουν οι χώρες αυτές αποφέρουν πολλαπλάσια μελλοντικά κέρδη στην οικονομία του κράτους.

Μέρος II – Η μείωση της αγοραστικής αξίας των επιδομάτων- Η κατάσταση στην Κύπρο

II. 1. Δημογραφικά δεδομένα

Η Κύπρος συγκαταλέγεται στις χώρες που έχουν πρόβλημα υπογεννητικότητας και κινδυνεύει με μείωση του πληθυσμού της και εξάντληση των ταμείων της. Από το 1995 ο δείκτης γονιμότητας μειώνεται σταθερά¹⁵, όπως και οι συνολικές γεννήσεις. Αξιοσημείωτο είναι όμως το γεγονός ότι οι γεννήσεις στις πολύτεκνες οικογένειες αυξήθηκαν σημαντικά κατά τις περιόδους που το κράτος πρόσφερε οικονομικά κίνητρα (1987,1991) και μείωσαν την πρωτική τάση του δείκτη γονιμότητας. Παρόλα αυτά, σήμερα δυστυχώς ο δείκτης γονιμότητας έχει κατέβει στο 1.42 (2005), που είναι και ο ευρωπαϊκός μέσος όρος. Από το 1995 μέχρι και σήμερα ο δείκτης γονιμότητας έχει κατεβεί κάτω από το 2.1 που απαιτείται (όπως ήδη αναφέρθηκε) για την αναπλήρωση του πληθυσμού. Με αυτή τη πτώση του δείκτη γονιμότητας, ο πληθυσμός λογικά θα έπρεπε να εμφανίζει φθίνουσα τάση. Αυξάνεται όμως ακόμα, επειδή χρειάζεται μια μεταβατική περίοδος από τη στιγμή που η γονιμότητα μειώνεται κάτω από το 2.1 μέχρι να αρχίσει να μειώνεται ο πληθυσμός. Επίσης η καθαρή μετανάστευση τα τελευταία χρόνια ήταν θετική.

Η Κύπρος, έχει καθιερώσει ένα πρόγραμμα επιδότησης τέκνου, το οποίο στοιχίζει σήμερα στο κράτος γύρω στα £88 εκατομμύρια (για το 2005), δηλαδή 1.2% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Το υφιστάμενο πρόγραμμα επιδότησης της κυβέρνησης αφορά οικογένειες με ένα, δυο, τρία παιδιά καθώς και πολύτεκνες από 4 παιδιά και πάνω. Συνολικά χορηγούνται περίπου £34 εκατομμύρια για τις πολύτεκνες οικογένειες και για τις οικογένειες με λιγότερα παιδιά, £54 εκατομμύρια. Το πρόγραμμα αυτό δεν αποσκοπεί στην καταπολέμηση της υπογεννητικότητας στα πλαίσια κάποιου μακροχρόνιου δημογραφικού σχεδιασμού, όπως θα έπρεπε, αλλά εντάσσεται στα πλαίσια της γενικής κοινωνικής προσφοράς και κοινωνικής στήριξης από το κράτος προς την οικογένεια και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες¹⁶. Τα επιδόματα που αφορούν πολύτεκνες οικογένειες καταγράφονται στον Πίνακα 1 πιο κάτω.

¹⁵ Δημογραφική Έκθεση, 2005, Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου, σελ. 62-63

¹⁶ Σε μελέτη διερεύνησης του δημογραφικού προβλήματος την οποία διενήργησε το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων το 1998, υπό τον τίτλο «Ολοκληρωμένο πρόγραμμα δημογραφικής πολιτικής στην Κύπρο» αναγράφονται τα εξής «Στην Κύπρο δεν υπάρχει ενιαίο ένα πρόγραμμα Δημογραφικής πολιτικής. Τα μέτρα που έχουν κατά καιρούς προωθηθεί από διάφορες κυβερνήσεις και επηρεάζουν την κατάσταση του πληθυσμού της χώρας λήφθηκαν στα πλαίσια της ευρύτερης κοινωνικής πολιτικής του κράτους και όχι στα πλαίσια ενός συγκεκριμένου προγράμματος Δημογραφικής πολιτικής.» σελ.5, Λευκωσία, Μάιος 1999

Πίνακας 1
Ετήσιο επίδομα ανά τέκνο για πολύτεκνη οικογένεια με τέσσερα εξαρτώμενα (£)

Κατηγορία οικογενειών με βάση το εισόδημα	2003	2004	2005	2006
Κάτω των £9,000*	800	833	852	874
£9,000 μέχρι £18,000*	725	755	772	792
Άνω των £18,000*	600	625	639	655

*Για το 2003 και 2004, οι κατηγορίες εισοδήματος ήταν 0 - £6,000, £6,000 - £12,000 και άνω των £12,000

Η μέση ετήσια αύξηση των επιδομάτων βασίζεται στον τιμάρithμο και υπολογίζεται στο 3%

Για σκοπούς επιδόματος, πολύτεκνες οικογένειες θεωρούνται όσες οικογένειες έχουν τέσσερα εξαρτώμενα, δηλαδή άγαμα παιδιά που είναι κάτω των 18 ετών και μέχρι 23 για τα κορίτσια και μέχρι 25 για τα αγόρια, νοουμένου ότι είναι φοιτητές ή στρατιώτες. Το επίδομα τέκνου αυξάνεται κάθε χρόνο με βάση τον τιμάρithμο, ο οποίος υπολογίζει την γενική αύξηση του κόστους ζωής. Όπως θα δούμε όμως πιο κάτω, η αύξηση του επιδόματος τέκνου με βάση τον τιμάρithμο δεν είναι αντιπροσωπευτική καθώς δεν αναπληρώνει την αγοραστική αξία του επιδόματος.

Επιπρόσθετα από τα πιο πάνω, το κράτος και διάφοροι άλλοι οργανισμοί, εκπαιδευτικά ιδρύματα καθώς και τοπικές αυτοδιοικήσεις, προσφέρουν μερικά άλλα ωφελήματα στις πολύτεκνες οικογένειες. Για παράδειγμα στις πολύτεκνες οικογένειες, η φοιτητική χορηγία αυξάνεται κατά £500 ανά εξαρτώμενο φοιτητή/τρια. Επίσης στις πολύτεκνες οικογένειες με τέσσερα εξαρτώμενα, προσφέρεται χορηγία £2,000 από το 1999, για αγορά αυτοκινήτου κ.α..

Το πιο πάνω πρόγραμμα της κυβέρνησης (επίδομα σε όλες τις οικογένειες) εξελίχθηκε και διαμορφώθηκε με τη φορολογική μεταρρύθμιση του 2002/2003, η οποία ως γνωστό είχε ως κύριους άξονες την μείωση της άμεσης φορολογίας (φόρος εισοδήματος) και την αύξηση της έμμεσης φορολογίας (ΦΠΑ). Προηγουμένως τα επίδομα τέκνου προσφέρονταν υπό τη μορφή φορολογικών εκπτώσεων (£500 ανά εξαρτώμενο) και με χρηματική επιδότηση στις πολύτεκνες οικογένειες (£31,35 ανά εξαρτώμενο), η οποία αυξανόταν ανάλογα με τον τιμάρithμο. Επιπρόσθετα οι πολύτεκνες οικογένειες λάμβαναν ειδική χορηγία £60 ανά εξαρτώμενο τα Χριστούγεννα καθώς επίσης και επίδομα 13^{ου}, ύψους £31,35 ανά εξαρτώμενο.

Ως αποτέλεσμα των ρυθμίσεων που είχαν γίνει για το επίδομα τέκνου με τη φορολογική μεταρρύθμιση του 2002/2003, τα οικονομικά οφέλη (σε επίδομα) για τις πολύτεκνες οικογένειες που ανήκουν στα «μεσαία» εισοδηματικά στρώματα παρέμειναν περίπου τα ίδια, ενώ αδικήθηκαν και συνεχίζουν να αδικούνται οι οικογένειες που κατά τη θεώρηση του κράτους ανήκουν στα «ψηλά» εισοδηματικά στρώματα σε αντίθεση με τις οικογένειες με λιγότερα παιδιά που ανήκουν στα ψηλά εισοδηματικά στρώματα. Η μείωση στο επίδομα τέκνου για τις οικογένειες αυτές κατά τη φορολογική μεταρρύθμιση του 2002/2003, υπολογίζεται γύρω στο 11% με βάση τα ποσά του 2003. Η αδικία αυξήθηκε ακόμη περισσότερο λόγω της ταυτόχρονης κατάργησης των εκπτώσεων για τα τέκνα.

II 2. Δείκτης γονιμότητας και Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Παρά το γεγονός ότι η οικονομία της Κύπρου θεωρείται ως μια αναπτυσσόμενη και υγιής οικονομία, τα προβλήματα που προκύπτουν από τη υπογεννητικότητα άρχισαν ήδη να διαφαίνονται. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα, το τεράστιο δημόσιο χρέος και τα αναμενόμενα ελλείμματα του ταμείου κοινωνικών ασφαλίσεων δεν λύνονται μέσα σε λίγα χρόνια, ενώ η μείωση του πληθυσμού είναι προ των πυλών. Όσα χρόνια χρειάστηκαν για να δημιουργηθούν αυτά τα προβλήματα, άλλα τόσα και περισσότερα χρειάζονται για να επιλυθούν, εάν και εφόσον το κράτος εφαρμόσει τις ορθές λύσεις.

Η μείωση του πληθυσμού στην Κύπρο είναι αναπόφευκτη καθώς η γεννητικότητα δεν μπορεί να αυξηθεί εντός ενός ή δύο ετών. Θα χρειαστούν αρκετά χρόνια για να αυξηθεί και να φτάσει η γονιμότητα στο επίπεδο του 2.1, που διασφαλίζει την αναπλήρωση του πληθυσμού και να διατηρηθεί εκεί, και εάν βέβαια εφαρμοστεί η ορθή και ενδεδειγμένη πολιτική από το κράτος. Οι ρυθμοί αύξησης και ανάπτυξης θα εξαρτηθούν από τα μέτρα που θα λάβει η κυβέρνηση και που πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνουν πρόνοιες και κίνητρα για γεννήσεις. Περαιτέρω ολιγωρία στη λήψη μέτρων θα καταστήσει το πρόβλημα μεγαλύτερο και ακόμα πιο δυσεπίλυτο.

Μελέτη που εκπονήθηκε από εμπειρογνώμονα Αναλογιστή για τη βιωσιμότητα του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καταδεικνύει ότι με τα υφιστάμενα δεδομένα, από το 2020, τα αποθέματα του ταμείου θα αρχίσουν να μειώνονται¹⁷, καθώς θα πληρώνει στους συνταξιούχους και σε άλλους δικαιούχους, περισσότερα από ότι θα εισπράττει από τους εργαζόμενους οι οποίοι συνεχώς θα μειώνονται. - Και αυτό επειδή, αφενός μεν ο πληθυσμός της Κύπρου θα έχει μεγαλύτερο μέσο όρο ηλικίας, και λιγότεροι εργαζόμενοι θα πληρώνουν για περισσότερους συνταξιούχους και αφετέρου επειδή οι γεννήσεις, όπως ξεκάθαρα φαίνεται στον πίνακα στο Παράρτημα I, μειώνονται συνεχώς.

Η κρισιμότητα λοιπόν των επόμενων χρόνων είναι εμφανής. Η κυβέρνηση, αναγνωρίζει το πρόβλημα και υιοθετεί μερικές από τις λύσεις της αναλογιστικής μελέτης, όπως η σταδιακή αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης (πρακτική βέβαια και άλλων χωρών όπως αναφέρθηκε), αύξηση των εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, σύνδεση των βασικών συντάξεων με τον τιμάριθμο, και αύξηση της χρονικής περιόδους εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων για απόκτηση του δικαιώματος παροχής σύνταξης. Τα μέτρα αυτά αναφέρονται στο Πρόγραμμα Σύγκλισης της κυβέρνησης για την περίοδο 2005 – 2009¹⁸. Οι λύσεις αυτές φαίνονται λογικές και επιβεβλημένες υπό τις περιστάσεις, όμως αναμένεται ότι θα επιφέρουν σημαντική επιβάρυνση στα δημόσια οικονομικά και στην οικονομία γενικότερα, αφού θα μειώνουν τα κίνητρα για εργασία, επειδή οι επιπρόσθετες εισφορές για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα ισοδυναμούν με αύξηση της φορολογίας.

Το συνολικό δημόσιο χρέος ανέρχεται στα £8.5 δισεκατομμύρια και κάποτε θα πρέπει να αποπληρωθεί. Αν υποθέσουμε ότι το εργατικό δυναμικό στην Κύπρο ανέρχεται στις 400,000, τότε το χρέος που αναλογεί στον κάθε εργαζόμενο είναι γύρω στις £22,000, τα οποία θα πληρώσει η επόμενη γενιά, εκτός και αν το κράτος συνεχίσει να μεταθέτει το πρόβλημα, τακτική που ακολουθήθηκε μέχρι σήμερα σε βάρος πάντα της επόμενης γενιάς που θα υποστεί τις συνέπειες της κατάρρευσης των ταμείων.

¹⁷ Actuarial Valuation of the Social Security Scheme as of 31 December, 2003, Report to the Government of Cyprus

¹⁸ Convergence Programme of the Republic of Cyprus 2005-2009, Ministry of Finance, Dec 2005

Βασικά, το πρόβλημα στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων προκύπτει (άρχιζε να διαφαίνεται και να διευρύνεται) **από την απότομη και συνεχιζόμενη μείωση του δείκτη γονιμότητας**. Ο δείκτης γονιμότητας ήταν πολύ ψηλός πριν 30 χρόνια ενώ σήμερα είναι πολύ χαμηλότερος. Αν ο δείκτης γονιμότητας ήταν ανέκαθεν χαμηλός, τότε το πρόβλημα θα ήταν πολύ πιο μικρό, καθώς οι συνταξιούχοι δεν θα μπορούσαν να αποτελέσουν μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού στις επόμενες δεκαετίες. Αν η μείωση του δείκτη γονιμότητας ήταν σταδιακή και διαρκούσε περισσότερα χρόνια, τότε η αντιμετώπιση του προβλήματος θα ήταν πιο εύκολη. Με τα σημερινά δεδομένα όμως , η πιο αποτελεσματική λύση είναι να λάβει το κράτος άμεσα μέτρα για να αυξηθούν οι γεννήσεις, κερδίζοντας έτσι πίστωση χρόνου για την επίλυση του προβλήματος. Η πολιτική αυστηρών μέτρων σήμερα, όπως για παράδειγμα αύξηση των εισφορών ή αυξήσεις στις φορολογίες, θα θέσει σε κίνδυνο την ανάπτυξη της οικονομίας, και ίσως τελικά επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα.

Τα πιο πάνω προβλήματα χρειάζονται μακροπρόθεσμη στρατηγική και μόνιμες λύσεις. Αύξηση της φορολογίας είναι φαινομενικά η πιο εύκολη λύση για τους τεχνοκράτες αλλά η χειρότερη για τις οικογένειες, την οικονομία, την κοινωνία και το δείκτη γονιμότητας. Τελικά δε, καταντά και για το ίδιο το κράτος «μπούμερανγκ» αφού η μείωση της γονιμότητας έχει αλυσιδωτές αρνητικές επιπτώσεις σε βάθος χρόνου στην οικονομία του κράτους.

Αύξηση της φορολογικής βάσης και των φορολογικών εσόδων μέσω μεγαλύτερης ανάπτυξης της οικονομίας είναι μια καλή μακροπρόθεσμη επιλογή, όμως χρειάζονται (για αρκετά χρόνια) ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας, μεγαλύτεροι του 3%-4% που είναι ο μέσος όρος στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια. Εκείνο που η Κύπρος χρειάζεται, είναι η αύξηση του δείκτη γονιμότητας πάνω από το κρίσιμο επίπεδο του 2.1 που είναι το όριο αναπλήρωσης του πληθυσμού, έτσι ώστε κατά την επόμενη γενεά, τα πιο πάνω προβλήματα να αρχίσουν να επιλύονται. Σίγουρη και σταθερή λύση προς αυτή την κατεύθυνση είναι η αύξηση των γεννήσεων κατά οικογένεια.

II 3. Αιτίες της πτώσης του δείκτη γονιμότητας

Για να αυξηθεί η γεννητικότητα, θα πρέπει το κράτος να προσφέρει γενναιοδώρα επαρκή και πραγματικά κίνητρα. Για να προσφέρει όμως το κράτος τα κατάλληλα κίνητρα, θα πρέπει να εντοπίσει πρώτα τους λόγους για τους οποίους μειώνεται η γεννητικότητα. Οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν στη μείωση της γεννητικότητας σε τόσο χαμηλά επίπεδα σύμφωνα με αρκετές έρευνες¹⁹ είναι οι ακόλουθοι:

- Αύξηση στο κόστος ζωής
- Αύξηση στις ανάγκες των παιδιών
- Αύξηση της μέσης ηλικίας τέλεσης του πρώτου γάμου
- Τεκνοποίηση των γυναικών σε μεγαλύτερη ηλικία
- Εργαζόμενες γυναίκες και καριέρα
- Αποδυνάμωση οικογενειακών θεσμών και αξιών
- Αλλαγή στον τρόπο ζωής και εργασίας
- Αστυφιλία και έλλειψη στήριξης από γονείς
- Αύξηση στον αριθμό διαζυγίων (διάλυση οικογένειας)

¹⁹ Βασιλειάδου Ελένη, Χαράλαμπος Χρυσούλα, Χονδρογιάννης Γ.(1998) «Παράγοντες που επηρεάζουν την γονιμότητα .Η σύγχρονη κυπριακή πραγματικότητα » Χαροκόπειο πανεπιστήμιο, σελ 48-54, Περισιάνης Ν.(2003) «Οι κοινωνικές πτυχές της Δημογραφικής κατάστασης στην Κύπρο»,Δημογραφική ημερίδα Παγκύπριας Οργάνωσης Πολύτεκνων(ΠΟΠ),18/10/2003
Intercollage (2004) «Η σημερινή κατάσταση της κυπριακής οικογένειας»ΚΕΑ Intercollage ,
Study on the formulation of Demographic policy proposal for Cyprus may2001(print2002)Intercollage for Cyprus Government

- Αύξηση στον αριθμό προσώπων που παραμένουν άγαμοι

Σχόλια

- Ένας από τους βασικότερους λόγους μείωσης της γεννητικότητας είναι και το γεγονός ότι οι γυναίκες σήμερα σε σχέση με το παρελθόν μορφώνονται και εργάζονται, είτε επειδή το θέλουν είτε επειδή αναγκάζονται για να αποκτήσουν εισοδήματα για να ζήσουν. Για να εργαστούν, πολλές γυναίκες ταξιδεύουν ή μετακομίζουν στις πόλεις, μακριά από τους γονείς τους και ζουν με διαφορετικό τρόπο ζωής. Λόγω μόρφωσης και εργασίας και λόγω λιγότερης πίεσης από τους γονείς τους, οι γυναίκες αργούν να συνάψουν γάμο και αργούν ακόμα περισσότερο να κάνουν παιδιά.
- Τα στοιχεία της Δημογραφικής Έκθεσης της Στατιστικής Υπηρεσίας για το 2005, αναφέρουν ότι η μέση ηλικία στο πρώτο γάμο για γυναίκες έχει αυξηθεί από το 23.1 που ήταν το 1980 στο 27.2 το 2005.
- Παράλληλα, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία, για την ίδια χρονική περίοδο, η μέση ηλικία που οι γυναίκες αρχίζουν να τεκνοποιούν αυξήθηκε από το 23.8 στα 27.4. Αξίζει να αναφερθεί ότι θα ήταν ενδιαφέρον αν η Δημογραφική Έκθεση διερευνούσε και υπολόγιζε τα πιο πάνω στοιχεία με βάση το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών καθώς επίσης και το κατά πόσο εργάζονται ή μένουν σπίτι.
- Πολλές γυναίκες επιλέγουν να μείνουν άγαμες ενώ άλλες χωρίζουν σε νεαρή ηλικία από τον πρώτο τους γάμο με απρόβλεπτη την μελλοντική οικογενειακή τους πορεία.
- Στη σύγχρονη εποχή, οι οικογενειακές αρχές και αξίες έχουν αποδυναμωθεί, και η αντίληψη των ανδρών και γυναικών για το γάμο είναι πιο χαλαρή. Σύμφωνα με τη Δημογραφική Έκθεση (2005), το ποσοστό διαζυγίων στην Κύπρο έχει αυξηθεί δραματικά από 4,2% το 1980 στο 23,3% το 2005. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό διαζυγίων ανάμεσα σε οικογένειες με τρία εξαρτώμενα και άνω, είναι πολύ χαμηλότερο (γύρω στο 5,4%²⁰).
- Το να μείνει κάποιος/α άγαμος/η ή να χωρίσει, είναι πλέον συνηθισμένο φαινόμενο. Τα χρόνια που η Κύπρος ήταν κυρίως μια θρησκευόμενη κοινωνία και μια αγροτική οικονομία έχουν περάσει ανεπιστρεπτή. Παλαιότερα οι άνθρωποι έκαναν πολλά παιδιά επειδή τα θεωρούσαν ευλογία από το θεό και επειδή τα χρειαζόνταν για να τους βοηθήσουν στις αγροτικές και χειρονακτικές εργασίες τους. Σήμερα τα πράγματα έχουν διαφοροποιηθεί.
- Παράλληλα, ο αγροτικός τομέας σβήνει σιγά-σιγά και οι κάτοικοι της υπαίθρου μετακομίζουν στα αστικά κέντρα αναζητώντας εργασία. Τα ορεινά και απομακρυσμένα χωριά εξαφανίζονται από το χάρτη, και δημιουργούνται μεγαλύτερα αστικά κέντρα, όπου η ζωή είναι εντελώς διαφορετική. Στα αστικά κέντρα μια οικογένεια αγοράζει τα πάντα, ενώ οι ανάγκες αυξάνονται κάθε χρόνο. Για τις περισσότερες οικογένειες, δεν περισσεύει τίποτα για αποταμιεύσεις και όλοι γνωρίζουμε ότι το κόστος ζωής χρόνο με το χρόνο αυξάνεται.

Π 4. Διερεύνηση της αξίας του υφιστάμενου επιδόματος – Παράγοντες μείωσης της αξίας του

Με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα υπάρχουν τέσσερα σημαντικά προβλήματα, τα οποία θα πρέπει να επιλυθούν, προκειμένου τα επιδόματα τέκνου να αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα και να διατηρούν την αγοραστική τους αξία στην πορεία του χρόνου.

²⁰ Δημογραφική Έκθεση, 2005, Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας

Με βάση το «ισοδύναμο εισόδημα»²¹, οι πολύτεκνες οικογένειες είναι γενικά πιο φτωχές από τις αντίστοιχες μη πολύτεκνες. Καθώς αυξάνονται τα μέλη μιας οικογένειας, το ισοδύναμο εισόδημα μειώνεται. Ο πρώτος ενήλικας έχει ως στάθμιση τη μονάδα, ο δεύτερος ενήλικας και τα παιδιά 14 ετών και άνω έχουν στάθμιση **0.5**, ενώ τα παιδιά κάτω των 14 ετών έχουν στάθμιση **0.3**. Για παράδειγμα, μια εξαμελής οικογένεια με εισόδημα £20,000 ετησίως, δύο παιδιά 14 ετών και άνω και δύο κάτω των 14 ετών έχει ισοδύναμο εισόδημα (£20,000 / **3.1**) £6,351. Μια οικογένεια με το ίδιο εισόδημα και δύο παιδιά, το ένα 14, και το άλλο κάτω των 14, θα έχει ισοδύναμο εισόδημα (£20,000 / **2,3**) £8,697. Με τον ίδιο τρόπο μια οικογένεια με το ίδιο εισόδημα, αλλά χωρίς παιδιά, έχει ισοδύναμο εισόδημα £13,333.

Σύμφωνα με τα δεδομένα του 2003 από τη Στατιστική Υπηρεσία, το μέσο ισοδύναμο εισόδημα στην Κύπρο ανέρχεται στις £7,347 και το όριο της φτώχειας, σύμφωνα με την πρακτική που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, υπολογίζεται ως το 60% του ποσού αυτού, δηλαδή, £4,408. Με βάση λοιπόν τα πιο πάνω, είναι φανερό ότι πολλές από τις πολύτεκνες οικογένειες είναι όχι μόνο φτωχότερες από τις αντίστοιχες μη πολύτεκνες, αλλά ζουν και κοντά στα όρια της φτώχειας, όπως εξάλλου αναφέρεται και στην Ευρωπαϊκή Έκθεση Caritas²². Η Έκθεση Caritas αναφέρει ότι οι πολύτεκνες οικογένειες είναι ψηλά στον κατάλογο των φτωχών οικογενειών.

II 5. Παράγοντες που μειώνουν την αγοραστική αξία του επιδόματος τέκνου

Ας εξετάσουμε τώρα τους παράγοντες που μειώνουν την αγοραστική αξία του επιδόματος τέκνου και ας υπολογίσουμε την αύξηση που θα έπρεπε να είχε το επίδομα τέκνου προκειμένου να διατηρεί την αγοραστική του αξία και να συμβάλλει στην διατήρηση του βιοτικού επιπέδου.

Πρώτον το επίδομα τέκνου είναι χαμηλό και καλύπτει ένα μικρό μέρος των εξόδων που σχετίζονται με τα παιδιά. Τα έξοδα αυξάνονται καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν. Ένα παιδί ηλικίας 15 ετών, έχει περισσότερα έξοδα από ένα παιδί τριών ετών ενώ ένας φοιτητής/τρια έχει ακόμα περισσότερα έξοδα για ευνόητους λόγους. Αν ο σκοπός του επιδόματος τέκνου είναι να στηρίζει τις πολύτεκνες οικογένειες και να προσφέρει κίνητρα για περισσότερες γεννήσεις, τότε το επίδομα θα έπρεπε να αυξάνεται με την ηλικία του παιδιού, όπως συμβαίνει και στην Αυστρία. Σύμφωνα με μελέτη της Μονάδας Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου²³ τα έξοδα του παιδιού αυξάνονται με την ηλικία του.

Δεύτερον, τα επίπεδα των επιδομάτων και οι αυξήσεις τους δεν αντικατοπτρίζουν τις αυξημένες ανάγκες τόσο των οικογενειών όσο και των παιδιών στην πορεία του χρόνου. Σήμερα τα παιδιά ξοδεύουν περισσότερα χρήματα για την ένδυση και υπόδηση τους από ότι πριν 10 χρόνια. Ξοδεύουν επίσης περισσότερα για την ψυχαγωγία τους κλπ. Σήμερα όλα σχεδόν τα παιδιά που φοιτούν σε δημόσιες σχολές μέσης εκπαίδευσης χρειάζονται φροντιστήρια για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της εκπαίδευσης. Επίσης σήμερα όλοι σχεδόν οι έφηβοι διαθέτουν κινητά τηλέφωνα, επειδή πλέον θεωρούνται μια αναγκαιότητα. Όλα τα πιο πάνω δεν συνιστούν πολυτέλεια αλλά μια αναγκαιότητα για τα παιδιά.

Σύμφωνα με την έρευνα για τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς για το 2003 της Στατιστικής Υπηρεσίας, η μέση ετήσια καταναλωτική δαπάνη ανά νοικοκυριό ανέρχεται στις £17.119, καταγράφοντας αύξηση 37,6% σε ονομαστικούς όρους και 17.8% σε πραγματικούς όρους σε σχέση με το 1997. Δηλαδή, τα νοικοκυριά αγοράζουν σήμερα 17.8% περισσότερα προϊόντα και

²¹ Το ισοδύναμο εισόδημα είναι το οικογενειακό εισόδημα ανά ενήλικα άτομο. Πιο απλά θα μπορούσε να ειπωθεί ως κατά κεφαλή οικογενειακό εισόδημα λαμβάνοντας υπόψη τη σύνθεση της οικογένειας.

²² Poverty has faces in Europe.(2004). 2nt report on poverty in Europe, The need for family-oriented policies, page 25

²³ Πόσο θα πρέπει να είναι το επίδομα τέκνου; Ανακοίνωση 18.7.2006, Μονάδα Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου.

υπηρεσίες για να καλύψουν τις ανάγκες τους, οι οποίες διευρύνονται χρόνο με χρόνο. Με βάση τα πιο πάνω, η ετήσια αύξηση των πραγματικών εξόδων μιας οικογένειας ανέρχεται στο 3%. Επειδή λοιπόν οι πραγματικές ανάγκες των οικογενειών αυξάνονται στην πορεία του χρόνου (ανεξάρτητα από το πόσο κοστίζουν), τα επιδόματα θα έπρεπε να αυξάνονται ανάλογα, διαφορετικά το βιοτικό επίπεδο των πολύτεκνων οικογενειών που βασίζονται στο επίδομα τέκνου, διαβρώνεται, αφού μέρος των εισοδημάτων τους είναι τα επιδόματα.

Τρίτον, το επίδομα τέκνου θα πρέπει να αυξάνεται κάθε χρόνο για να αντικατοπτρίζει την αύξηση του πλούτου της χώρας, με βάση την πραγματική αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, όπως αυξάνονται και τα εισοδήματα των περισσότερων εργαζομένων στην οικονομία. Το πιο πάνω επιχείρημα γίνεται πιο κατανοητό αν συλλογιστεί κάποιος ότι οι εργαζόμενοι λαμβάνουν αυξήσεις στους μισθούς τους πέραν της ΑΤΑ, λόγω προσαυξήσεων, προαγωγών, αύξηση της παραγωγικότητας τους κλπ. Ως αποτέλεσμα, το βιοτικό τους επίπεδο ανεβαίνει. Για τις πολύτεκνες οικογένειες όμως, η αύξηση του βιοτικού επιπέδου είναι μικρότερη διότι μέρος των απολαβών τους (το επίδομα τέκνου) δεν τυγχάνει των ανάλογων αυξήσεων, και οι πολύτεκνες οικογένειες καθίστανται σχετικά πιο φτωχές από τις μη πολύτεκνες. Για παράδειγμα, αν τα εισοδήματα των εργαζομένων αυξηθούν κατά μέσο όρο 5% σε ένα έτος (3% λόγω ΑΤΑ και 2% λόγω άλλων αυξήσεων) τότε το επίδομα τέκνου θα πρέπει να αυξηθεί και κατά 2%, για να αναπληρωθεί η μείωση της αγοραστικής αξίας του επιδόματος.

Τέταρτο, η πλειονότητα των πολυμελών οικογενειών δαπανούν τα περισσότερα εισοδήματά τους σε βασικές κατηγορίες αγαθών, όπως τρόφιμα, στέγαση, ηλεκτρισμό, ύδρευση και καύσιμα, υγεία και εκπαίδευση, παρά στις υπόλοιπες κατηγορίες που συμπεριλαμβάνονται στον υπολογισμό του γενικού δείκτη τιμών. Οι τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών στις βασικές κατηγορίες αυξήθηκαν στην πραγματικότητα περισσότερο από τη γενική αύξηση των τιμών, όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στο γενικό δείκτη τιμών. Κατά συνέπεια, επειδή τα επιδόματα τέκνου αυξάνονται μόνο με τον τιμάρθμο, δεν αποζημιώνονται ανάλογα και η αγοραστική αξία τους μειώνεται.

Μέρος III - Τα οικονομικά κίνητρα αυξάνουν τις γεννήσεις

III 1. Τεκμηρίωση

Η τεκμηρίωση της πιο πάνω υπόθεσης βασίζεται στα πιο κάτω δεδομένα:

Σύμφωνα με το τιμάρθμο, η μέση ετήσια αύξηση στο κόστος ζωής τα τελευταία χρόνια (2003-2005) είναι 3.0%. Τα νοικοκυριά όμως ξοδεύουν περισσότερα χρήματα στις βασικές κατηγορίες ειδών πρώτης ανάγκης, όπως τρόφιμα, στέγαση, ηλεκτρισμός, ύδρευση και υγραέριο, και μεταφορές.

Σύμφωνα με την έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών²⁴ του 2003, τα είδη διατροφής απορροφούν το **15.1%** η στέγαση, ηλεκτρισμός, ύδρευση και υγραέριο το **21.6%** και οι μεταφορές το **14.6%** των δαπανών του μέσου νοικοκυριού. Και οι τρεις βασικές κατηγορίες μαζί απορροφούν το **51.5%** των δαπανών των νοικοκυριών. Σε αυτές τις βασικές κατηγορίες, οι αυξήσεις στις τιμές είναι μεγαλύτερες από την γενική μέση αύξηση των τιμών.

²⁴ Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2003, σελ. 14, Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας

Από το 2003 τα τρόφιμα αυξήθηκαν κατά μέσο όρο **3.7%** το χρόνο, η στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρισμός και υγραέριο αυξήθηκαν κατά **5.1%** το χρόνο, ενώ οι μεταφορές που περιλαμβάνουν αυτοκίνητα και καύσιμα μαζί κατά **0,3%**.

Η κατηγορία των μεταφορών αυξήθηκε πολύ λίγο εξ' αιτίας της μείωσης των φόρων στα αυτοκίνητα πριν μερικά χρόνια. Όμως τα καύσιμα, η βενζίνη και το πετρέλαιο κίνησης και θέρμανσης, που αποτελούν σημαντικό ποσοστό των δαπανών ενός πολυμελούς νοικοκυριού λόγω περισσότερων αναγκών, αυξήθηκαν κατά **7.14%** και **24.6%** το χρόνο αντίστοιχα (μέσος όρος 16%), για τα τελευταία τρία χρόνια.

Στην κατηγορία των μεταφορών περιλαμβάνονται επίσης και οι αεροπορικές μεταφορές, οι τιμές των οποίων επίσης μειώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Οι πολύτεκνοι όμως δεν επωφελούνται τόσο πολύ από τη μείωση της φορολογίας των αυτοκινήτων, και από τα φθηνότερα αεροπορικά εισιτήρια επειδή δεν αλλάζουν συχνά αυτοκίνητο, ούτε και ταξιδεύουν συχνά αεροπορικώς.

Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης λοιπόν και για μια πιο αντικειμενική θεώρηση, θα αντικαταστήσουμε την κατηγορία «μεταφορές» με την κατηγορία «καύσιμα», για να αποφύγουμε την επίδραση της χαμηλότερης φορολογίας των αυτοκινήτων. Θεωρούμε ότι μια οικογένεια δαπανά γύρω στις £200 το μήνα ή £2,400 το χρόνο, για όλα τα καύσιμα, βενζίνες, πετρέλαιο κίνησης, και πετρέλαιο θέρμανσης. Με βάση την έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 2003, η μέση ετήσια οικογενειακή δαπάνη ανέρχεται στις £17,100. Αυτό σημαίνει ότι για τα καύσιμα μόνο η μέση οικογένεια ξοδεύει 14% των εισοδημάτων της. Δεδομένου ότι η αύξηση των καυσίμων από το 2003 μέχρι σήμερα ήταν 16% το χρόνο $\{(7.14\% + 24.6\%) / 2\}$, τότε η αύξηση του κόστους ζωής λόγω των καυσίμων ανέρχεται στο 2% κάθε χρόνο από το 2003.

Το εύρημα αυτό διαφέρει από τα ευρήματα του Σχολίου Οικονομικής Πολιτικής της Μονάδας Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου (Τεύχος 1, Νοέμβριος 2005), το οποίο υπολογίζει την αύξηση στο κόστος ζωής των οικογενειών που προέρχονται από χαμηλά εισοδηματικά στρώματα στο 1.31%. Η ίδια μελέτη όμως υπολογίζει ότι η συνολική επιβάρυνση στο κόστος ζωής για τα επόμενα χρόνια (2006-2007) εξ αιτίας των καυσίμων θα ανέλθει στο 2%.

Με βάση τα πιο πάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι το 50% περίπου των προϊόντων και υπηρεσιών που αγοράζει ένα μέσο νοικοκυριό, είναι πιο ακριβά από ότι δείχνει η γενική αύξηση των τιμών.

Η αύξηση του επιδόματος τέκνου κατά 3% το χρόνο περίπου, που έχει προσφέρει το κράτος, δεν είναι δίκαιη και αφαιρεί αγοραστική αξία από τα πολύτεκνα νοικοκυριά. Για να διατηρηθεί η αγοραστική αξία των επιδομάτων τέκνου, οι αυξήσεις θα έπρεπε να ήταν μεγαλύτερες και πιο αντιπροσωπευτικές. Το επίδομα τέκνου θα πρέπει να αυξηθεί κατά το μισό περίπου των αυξήσεων (που υπερβαίνουν τη μέση αύξηση, δηλαδή του 3%) στις κατηγορίες όπου οι οικογένειες δαπανούν περισσότερα, όπως δείχνει ο πίνακας 2 πιο κάτω.

Παράδειγμα:

Η κατηγορία «στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρισμός, και υγραέριο» απορροφά το 5% των δαπανών μιας θεωρούμενης πλούσιας οικογένειας και το 20% μιας θεωρούμενης φτωχής οικογένειας. Αν η αύξηση στις τιμές ήταν 10%, τότε για την πλούσια οικογένεια η αύξηση του κόστους ζωής, από την πιο πάνω κατηγορία είναι μόλις 0.5%, $\{(5\%)*(10\%)\}$, δηλαδή σχεδόν αμελητέα. Για την φτωχή οικογένεια όμως η αύξηση είναι 2% $\{(20\%)*(10\%)\}$, αρκετά σημαντική. Δηλαδή, το βιοτικό επίπεδο της φτωχής οικογένειας, που είναι ήδη χαμηλό, χαμηλώνει ακόμη περισσότερο και η ψαλίδα μεταξύ πλουσίων και φτωχών είναι μεγαλύτερη. Η αύξηση στο επίδομα τέκνου που θα μπορούσε να διορθώσει αυτή την κατάσταση μπορεί να υπολογιστεί αφού πρώτα σταθμίσουμε τις αυξήσεις που υπερβαίνουν το 3%, σύμφωνα με τις δαπάνες τους στην κάθε κατηγορία, όπως περιγράφεται πιο κάτω.

III 2. Πόση θα πρέπει να είναι σήμερα η αποζημίωση για το επίδομα τέκνου λόγω της μείωσης της αγοραστικής του αξίας από το 2003 και μετά.

Αν λάβουμε υπόψη όλα τα πιο πάνω και αν υποθέσουμε ότι η πλειοψηφία των πολύτεκνων οικογενειών συγκαταλέγεται ανάμεσα στις φτωχές οικογένειες, με βάση το ισοδύναμο εισόδημα που είναι και η ευρωπαϊκή πρακτική, τότε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι πολύτεκνες οικογένειες αδικούνται και το βιοτικό τους επίπεδο μειώνεται κάθε χρόνο. Για να ανατραπεί αυτή η συγκεκριμένη αδικία για τους πολύτεκνους, το επίδομα τέκνου θα πρέπει να αυξηθεί ως ακολούθως:

Πίνακας 2					
Υπολογισμός αναγκαίας αύξησης του επιδόματος τέκνου για να αντικατοπτρίζει την αύξηση του κόστους ζωής, την αύξηση του εθνικού πλούτου και των αναγκών των πολύτεκνων οικογενειών ανά έτος 2003-2005					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	% αύξηση	Αποζημίωση	Διαφορά	% δαπανών	Επιπρόσθετη επιβάρυνση
Τρόφιμα	3.7%	3.0%	0.7%	15.1%	0.1%
Στέγαση, ηλεκτρισμός,	5.1%	3.0%	2.1%	21.6%	0.45%
Καύσιμα*	16.0%	3.0%	13%	14.0%	1.7%
Συνολική επιπρόσθετη αύξηση του κόστους ζωής					2.25%
Αύξηση του πλούτου της οικονομίας					2%
Αύξηση των πραγματικών αναγκών					3%
Συνολική αύξηση στα επίδομα					7.5%
*Η κατηγορία καύσιμα έχει αντικαταστήσει την κατηγορία «μεταφορές» Για το υπόλοιπο 50% των δαπανών των φτωχών νοικοκυριών, οι αυξήσεις είναι κανονικές					

Η πρώτη στήλη παρουσιάζει την μέση αύξηση των τιμών στην κάθε κατηγορία που έχει επιλεγεί. Η δεύτερη στήλη παρουσιάζει την αποζημίωση που προσφέρει το κράτος για τις αυξήσεις τιμών για την κάθε κατηγορία. Η τρίτη στήλη αφαιρεί την αποζημίωση από την μέση αύξηση των τιμών στην κάθε κατηγορία και η διαφορά πολλαπλασιάζεται με το ποσοστό της δαπάνης των νοικοκυριών για την κάθε κατηγορία, που βρίσκεται στην τέταρτη στήλη, για να υπολογιστεί η επιπρόσθετη επιβάρυνση που νιώθουν τα νοικοκυριά, στη στήλη πέντε. Στη συνέχεια προστίθενται και οι αυξήσεις που θα έπρεπε να λαμβάνουν οι πολύτεκνοι σε ότι αφορά τις αυξημένες ανάγκες τους και τον διαμοιρασμό της αύξησης του πλούτου στην οικονομία, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Με βάση τον πιο πάνω πίνακα, οι πολύτεκνες οικογένειες θα πρέπει να αποζημιωθούν κατά 7.5% για το κάθε έτος από το 2003 μέχρι και το 2005. Συνολικά το επίδομα θα πρέπει να αυξηθεί επιπλέον κατά 22.5%.

Όλα τα πιο πάνω προβλήματα και δεδομένα είναι βασικά και χρήζουν άμεσης λύσης. Εφόσον αυτά τα προβλήματα παραμένουν άλυτα, τα επίδοματα που προσφέρονται στις πολύτεκνες οικογένειες έχουν λιγότερη αγοραστική αξία στην πορεία του χρόνου, μειώνουν το βιοτικό επίπεδο των πολυτέκνων και καθιστούν τα κίνητρα για αύξηση της γονιμότητας αναποτελεσματικά. Αυτό μπορεί ευκολότατα να αποδειχθεί από τους συγκεντρωτικούς πίνακες των ετήσιων δημογραφικών εκθέσεων, όπου εντοπίζεται το πρόβλημα.

III 3. Σχέση επιδόματος τέκνου και γεννήσεων

Ανάλυση των στοιχείων των γεννήσεων και των ποσοστών γονιμότητας, που δημοσιεύει η Στατιστική Υπηρεσία στην ετήσια Δημογραφική της Έκθεση κάθε χρόνο, αποκαλύπτει ότι όταν το κράτος προσφέρει ουσιαστικά οικονομικά κίνητρα στις οικογένειες, τότε αυξάνονται οι γεννήσεις. Εξετάζοντας τον πίνακα με τις γεννήσεις (Παράρτημα I) παρατηρούμε ότι κατά το έτος 1992 σημειώθηκαν στην Κύπρο ρεκόρ γεννήσεων, 11.372, αύξηση 9% από το προηγούμενο έτος ενώ το ποσοστό γονιμότητας αυξήθηκε από το 2,33 στο 2.49.

Η αύξηση των γεννήσεων συμπίπτει με την παραχώρηση των σημαντικών οικονομικών κινήτρων που είχε εξαγγείλει το κράτος το προηγούμενο έτος, 1991. Βασικά το επίδομα τέκνου αυξήθηκε από £7 στις £20 και επεκτάθηκε για όλα τα εξαρτώμενα παιδιά. Δηλαδή μια οικογένεια με τέσσερα εξαρτώμενα, η οποία εισέπραττε £14 το μήνα (για τα δύο παιδιά μόνο), με τα νέα μέτρα εισέπραττε £80, δηλαδή, το επίδομα της εξαπλασιάστηκε.

Παράλληλα, στις πολύτεκνες οικογένειες παραχωρήθηκαν και άλλα ωφέληματα. Οι οικογένειες είχαν εκλάβει θετικά τις ενέργειες του κράτους, και πίστεψαν ότι το κράτος είχε αποφασίσει να ξεκινήσει μια δημογραφική πολιτική που θα ευνοούσε τις γεννήσεις. Οι συνολικές γεννήσεις διατηρήθηκαν σε ψηλότερα επίπεδα για δύο χρόνια, 1992, 1993 για να αρχίσουν από τότε να μειώνονται σταδιακά μέχρι και σήμερα.

Όμως εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η επίδραση των οικονομικών κινήτρων στις πολύτεκνες οικογένειες, εκείνες δηλαδή που επιθυμούν να έχουν τέσσερα ή περισσότερα παιδιά. Αν παρατηρήσει κανείς τις αυξήσεις των γεννήσεων στο 4^ο, 5^ο, και 6^ο παιδί, το 1992, δηλαδή ένα χρόνο μετά την παραχώρηση των ουσιαστικών επιδομάτων στις πολύτεκνες οικογένειες, διαπιστώνει ότι αυτές **έχουν αυξηθεί κατά 32%, 37%, και 5% αντίστοιχα**. Το πλέον σημαντικό είναι ότι οι γεννήσεις του 4^{ου}, 5^{ου} και 6^{ου} παιδιού διατηρήθηκαν σε επίπεδα ψηλότερα από αυτά του 1990, για 10, 13, και 12 χρόνια αντίστοιχα.

Τα οικονομικά κίνητρα του 1991 είχαν, επίσης σημαντική θετική επίδραση και στις γεννήσεις του 3^{ου} παιδιού, οι οποίες το 1992 σημείωσαν αύξηση 13%, και παρέμειναν ψηλότερα από τα επίπεδα του 1991 για τα τέσσερα επόμενα χρόνια. Είναι φανερό ότι τα οικονομικά κίνητρα του 1991 είχαν θετική σημαντική επίδραση στην αύξηση των γεννήσεων, ιδιαίτερα στις πολύτεκνες οικογένειες, και η επίδραση αυτή είχε και διάρκεια τουλάχιστον δέκα χρόνων.

Για να εντοπίσουμε τη διαφορά που διαδραμάτισαν τα οικονομικά κίνητρα του 1991 στις γεννήσεις των πολυτέκνων οικογενειών, έχουμε επιχειρήσει ένα διαχωρισμό μεταξύ των γεννήσεων που προκύπτουν χωρίς τα οικονομικά κίνητρα και τις γεννήσεις που προκύπτουν από τα οικονομικά κίνητρα. Υπολογίσθηκε από το 1988 μέχρι το 2002, η μέση ποσοστιαία πτώση στις γεννήσεις του 3^{ου} παιδιού, η οποία ήταν 2.5%.

Η ποσοστιαία μεταβολή στις γεννήσεις του 3^{ου} παιδιού είναι αντιπροσωπευτική του ρυθμού μεταβολής των γεννήσεων χωρίς οικονομικά κίνητρα, για δύο λόγους. **Πρώτον** οι γεννήσεις για τα πρώτα δύο παιδιά δεν επηρεάζονται τόσο από οικονομικά κίνητρα και **δεύτερον**, τα οικονομικά κίνητρα του 1991 δεν αφορούσαν το 3^ο παιδί, αλλά το 4^ο και άνω. Εφαρμόσαμε λοιπόν τη μέση ποσοστιαία πτώση του 2.5% στις γεννήσεις του 4^{ου}, 5^{ου} και 6^{ου} παιδιού αρχίζοντας από το 1987, (διότι το 1987 αποφασίστηκε η καθιέρωση του θεσμού του επιδόματος τέκνου), για να δημιουργήσουμε τρεις νέες χρονοσειρές γεννήσεων για τις γεννήσεις του 4^{ου}, 5^{ου}, και 6^{ου} παιδιού. Οι χρονοσειρές δείχνουν τις υποτιθέμενες γεννήσεις που θα πραγματοποιούνταν χωρίς τα οικονομικά κίνητρα του 1991, **λαμβάνομένης υπόψη της πανευρωπαϊκής πρωτικής τάσης των γεννήσεων** (βλέπε Πίνακα και Γραφικές Παραστάσεις, Παράρτημα II). Η διαφορά μεταξύ των πραγματικών γεννήσεων και των υποτιθέμενων γεννήσεων στα χρόνια που ακολούθησαν μέχρι και το 2003, θεωρούνται ως οι επιπρόσθετες γεννήσεις λόγω οικονομικών κινήτρων.

Να σημειωθεί ότι η μέση πτώση των γεννήσεων θα ήταν λογικά μεγαλύτερη του 2,5%, καθώς οι γεννήσεις του 3^{ου} παιδιού επηρεάστηκαν από τα επιδόματα που χορηγούσε το κράτος στις οικογένειες με τέσσερα παιδιά και άνω (διότι για να γίνει μια οικογένεια πολύτεκνη και να εισπράττει τα επιδόματα, θα πρέπει να περάσει από το 3^ο παιδί). Τα αποτελέσματα των υπολογισμών φαίνονται στον Πίνακα του Παραρτήματος II, ενώ ακολουθούν οι τέσσερις σχετικές γραφικές παραστάσεις.

Από την ανάλυση προκύπτει ότι τα επιδόματα των ετών 1987 και 1991 προκάλεσαν **6,487** γεννήσεις, οι οποίες προέρχονται από τις γεννήσεις του 4^{ου}, 5^{ου} και 6^{ου} παιδιού. Στον αριθμό αυτό πρέπει να προστεθεί και ο αριθμός των **5.868** πρόσθετων γεννήσεων του 3^{ου} παιδιού, ο οποίος επηρεάστηκε θετικά και έχει αποφέρει τελικά ένα σύνολο **12.335** γεννήσεων σε όλα τα επίπεδα γεννήσεων (Παράρτημα II)

Ανάλυση των γεννήσεων για τα έτη 2003-2005, αποκαλύπτει και επιβεβαιώνει ότι τα οικονομικά κίνητρα αυξάνουν τις γεννήσεις. Η πολιτική των υφιστάμενων επιδομάτων, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί από τη φορολογική μεταρρύθμιση του 2002 / 2003, έχει επιφέρει αύξηση των γεννήσεων στις οικογένειες ενός, δύο και τριών παιδιών, ενώ αντίθετα έχει επιδράσει αρνητικά στα ποσοστά γεννήσεων των πολυτέκνων με 4 παιδιά και άνω, αφού οι γεννήσεις τους (από το 2003) μειώνονται. Αυτό φαίνεται καθαρά από τον Πίνακα 3 που παρουσιάζεται πιο κάτω, όπου οι γεννήσεις 1^{ου}, 2^{ου}, και 3^{ου} τέκνου, έχουν αυξηθεί μετά τη φορολογική μεταρρύθμιση που τέθηκε σε εφαρμογή το 2002 / 2003. Παράλληλα, οι γεννήσεις στις πολύτεκνες οικογένειες μειώθηκαν μετά το 2003, για δύο λόγους. Πρώτον, η φορολογική μεταρρύθμιση επέδρασε αρνητικά στην χρηματοοικονομική κατάσταση μεγάλου ποσοστού πολύτεκνων οικογενειών. Δεύτερον, το επίδομα τέκνου διαβρώθηκε σε μεγάλο βαθμό, για τους λόγους που αναφέρθηκαν πιο πάνω, έτσι δεν λειτουργεί πλέον ως οικονομικό κίνητρο.

Πίνακας 3						
Γεννήσεις παιδιών 2000 - 2005						
Έτος	1 ^ο	2 ^ο	3 ^ο	4 ^ο	5 ^ο	6 ^ο
2000	3185	2808	1442	609	137	41
2001	3061	2639	1291	518	129	29
2002	3026	2551	1195	461	136	37
2003	3161	2617	1195	389	121	26
2004	3568	2900	1242	351	87	31
2005	3501	2893	1294	373	87	39

Πηγή: Δημογραφική Έκθεση 2005

Πέρα όμως από τον παράγοντα φορολογική μεταρρύθμιση δύο άλλοι σημαντικοί παράγοντες επέδρασαν στην αύξηση των γεννήσεων τα τελευταία τρία χρόνια, η αύξηση των εκκλησιαστικών γάμων (Δημογραφική έκθεση 2005, σελ. 107) και η καθαρή μετανάστευση των τελευταίων χρόνων (Δημογραφική Έκθεση 2005, σελ. 151).

Αφού λοιπόν τα οικονομικά κίνητρα φαίνεται ότι είναι αποτελεσματικά, τότε το κράτος θα πρέπει να προσφέρει περισσότερα οικονομικά κίνητρα αν επιθυμεί αύξηση των γεννήσεων. Η διαπίστωση ότι τα οικονομικά κίνητρα αυξάνουν τις γεννήσεις, ενισχύεται ακόμη περισσότερο αν εξετάσει κανείς ποια ήταν η επίδραση της αύξησης του επιδόματος τέκνου στις γεννήσεις μετά το 1991, όταν το επίδομα τέκνου στις πολύτεκνες οικογένειες αυξήθηκε από £7 σε £20 και επεκτάθηκε για όλα τα παιδιά τους. Το αμέσως επόμενο έτος, οι γεννήσεις αυξήθηκαν κατά 930 άτομα, και ο δείκτης γονιμότητας σημείωσε απότομη αύξηση από 2,33 σε 2,49²⁵. Ανάλογη αύξηση είχαν και οι γεννήσεις πρώτου δεύτερου και τρίτου τέκνου το 2003-4 μετά την καθιέρωση επιδόματος £17+ για μονότεκνες και δίτεκνες και £34+ για τρίτεκνες οικογένειες. Το συμπέρασμα από τα πιο πάνω είναι ότι τα οικονομικά κίνητρα είναι τα μόνα που θα μπορούσαν να επενεργήσουν γρήγορα και αποτελεσματικά.

Τα οικονομικά κίνητρα θα πρέπει να προσφέρονται ανεξαρτήτως εισοδηματικών ή άλλων κριτηρίων, διότι δεν είναι μόνο οι φτωχές οικογένειες που μπορούν να κάνουν παιδιά αλλά και οι πλούσιες. Αύξηση των επιδομάτων τέκνου μόνο για τις φτωχές οικογένειες θα αυξήσει την γεννητικότητα μόνο σε αυτές τις φτωχές οικογένειες και αυτό δεν θα φέρει την επιθυμητή άνοδο των γεννήσεων και θα επιφέρει κοινωνική αναταραχή σε άλλες τάξεις του πληθυσμού.

III 4. Εφάπαξ επίδομα για αύξηση των γεννήσεων

Μια πρακτική που άρχισε πρόσφατα να ακολουθείται στις χώρες που έχουν πρόβλημα υπογεννητικότητας, είναι η παροχή εφάπαξ επιδόματος με τη γέννηση του παιδιού. Η Ρωσία παρέχει το κίνητρο αυτό στο δεύτερο παιδί, η Γαλλία στο τρίτο, ενώ η Αυστραλία στο κάθε παιδί. Στην Κύπρο το πρόβλημα αρχίζει μετά το δεύτερο παιδί. Παρά τις επιθυμίες των Κυπρίων να κάνουν περισσότερα παιδιά, οι γεννήσεις στο τρίτο, τέταρτο και πέμπτο παιδί μειώνονται δραματικά. Ένας από τους σημαντικούς παράγοντες που ευθύνονται για τη μείωση των γεννήσεων

²⁵ Δημογραφική Έκθεση 2005, Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας

τρίτου, τέταρτου και πέμπτου παιδιού είναι το οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι πλείστες οικογένειες στην Κύπρο.

Σχετική μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί στην Κύπρο το 2003²⁶, αναφέρει ότι το 71% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι το οικονομικό βάρος της ανατροφής των παιδιών ευθύνεται για τη μείωση των γεννήσεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται στο Παράρτημα VI. Είναι πλέον αποδεκτό στην Κυπριακή κοινωνία ότι τα παιδιά «στοιχίζουν πολύ ακριβά» και είναι πολύ δύσκολο για μια οικογένεια να ανταπεξέλθει στο αυξημένο κόστος ανατροφής των παιδιών. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός **ότι οι γεννήσεις μειώνονται αισθητά μετά το δεύτερο παιδί**. Όπως φαίνεται και στη γραφική παράσταση στο Παράρτημα IV, η διαφορά στις γεννήσεις μεταξύ του πρώτου και δεύτερου παιδιού είναι πολύ μικρή ενώ η διαφορά μεταξύ του δεύτερου και τρίτου παιδιού είναι μεγάλη. Η διαφορά αυτή μεγαλώνει στο τέταρτο και πέμπτο παιδί. Μια άλλη σημαντική παρατήρηση είναι ότι **κάθε χρόνο, η μείωση των γεννήσεων μετά το δεύτερο παιδί γίνεται πιο εμφανής**.

Έτσι, οποιαδήποτε δημογραφική πολιτική του κράτους θα πρέπει να επικεντρώνεται στην αύξηση του τρίτου, τέταρτου και πέμπτου παιδιού. Για μια πιο αποτελεσματική δημογραφική πολιτική, το κράτος θα πρέπει να επιχορηγεί τις γεννήσεις από το 3^ο παιδί και η επιχορήγηση να κλιμακώνεται στο 4^ο, και 5^ο παιδί, για να είναι τα κίνητρα πιο ισχυρά. **Για παράδειγμα το εφάπαξ για το 3^ο παιδί μπορεί να είναι £4,000, για το 4^ο παιδί £5,000 και για το 5^ο παιδί £6,000. Με τα σημερινά δεδομένα (2005) το κόστος, ή μάλλον, η επένδυση για το κράτος, ανέρχεται στα £7,5 εκατομμύρια, όμως μπορεί να επιφέρει πολύ σύντομα, σημαντική αύξηση στις γεννήσεις.**

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα στήριξης των πολύτεκνων οικογενειών στην Κύπρο θα πρέπει να βασίζεται στα μελλοντικά οφέλη που θα προκύψουν για την κοινωνία και την οικονομία και όχι στο κόστος του προγράμματος ή τις ανάγκες των πολύτεκνων οικογενειών. Όσο μεγάλο και αν είναι το κόστος στήριξης των πολύτεκνων οικογενειών, τα οφέλη που θα προκύψουν θα είναι μεγαλύτερα. Η οικονομική συνεισφορά του μέσου ανθρώπου στην οικονομία είναι πολύ μεγαλύτερη από το κόστος ανατροφής, διαπαιδαγώγησης, μόρφωσης και επαγγελματικής του αποκατάστασης. Πολλές μελέτες που έχουν γίνει σε άλλες χώρες καταδεικνύουν αυτό το συμπέρασμα. Επίσης οι ανάγκες της κάθε οικογένειας στην ανατροφή των παιδιών τους, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην διαμόρφωση των οικονομικών κινήτρων που προσφέρει το κράτος. Έστω και αν είναι πιο δίκαιη, οι φτωχές οικογένειες να λαμβάνουν περισσότερα χρήματα, η επίτευξη του στόχου της αύξησης της γονιμότητας θα επιτευχθεί μόνο αν όλες οι οικογένειες αποκτούν περισσότερα παιδιά.

Θα πρέπει επίσης να θεωρείται η παροχή των επιδομάτων, ως αντιστάθμισμα για τα οικονομικά βάρη που επωμίζονται οι οικογένειες ένεκα της γέννησης και από το μέγλωμα των παιδιών. Τα επιδόματα τέκνου θα πρέπει να είναι τα ίδια ανάμεσα στις πολύτεκνες οικογένειες, διότι δεν είναι μόνο οι «θεωρούμενες» φτωχές πολύτεκνες οικογένειες που προσφέρουν παιδιά στην κοινωνία αλλά και οι «θεωρούμενες» εύπορες. Τα γενναιόδωρα πακέτα που προτείνουν η Ρωσία, η Γαλλία, η Αυστρία κ.α. προκειμένου να αυξήσουν τη γεννητικότητα τους δεν συνδέονται με εισοδηματικά ή άλλα κριτήρια. Είναι γεγονός ότι τα ψηλότερα επιδόματα θα έχουν μεγαλύτερη επίδραση στις φτωχές οικογένειες, όμως δεν παύει να είναι και ένα ισχυρό κίνητρο και επομένως δημογραφικό μέτρο για τις οικογένειες που ανήκουν στα μεσαία και ανώτερα εισοδηματικά στρώματα.

²⁶ Περιστιάνης Ν. (2003), «Οι κοινωνικές πτυχές της Δημογραφικής κατάστασης στην Κύπρο», Δημογραφική Ημερίδα Παγκύπριας Οργάνωσης Πολυτέκνων», 18/10/2003.

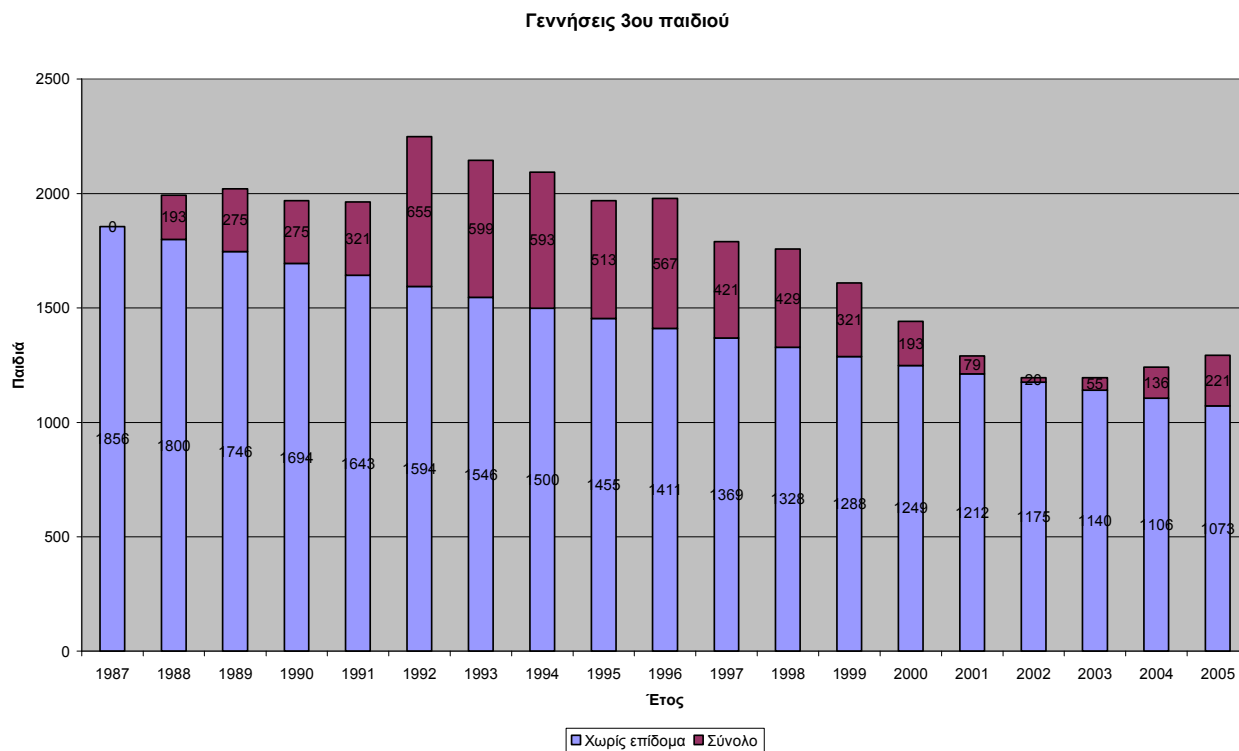
ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Με γνώμονα λοιπόν όλα τα πιο πάνω και για μια διαχρονικά αποδοτική Δημογραφική πολιτική δίκαια κοινωνική συνάμα, συστήνονται τα πιο κάτω :

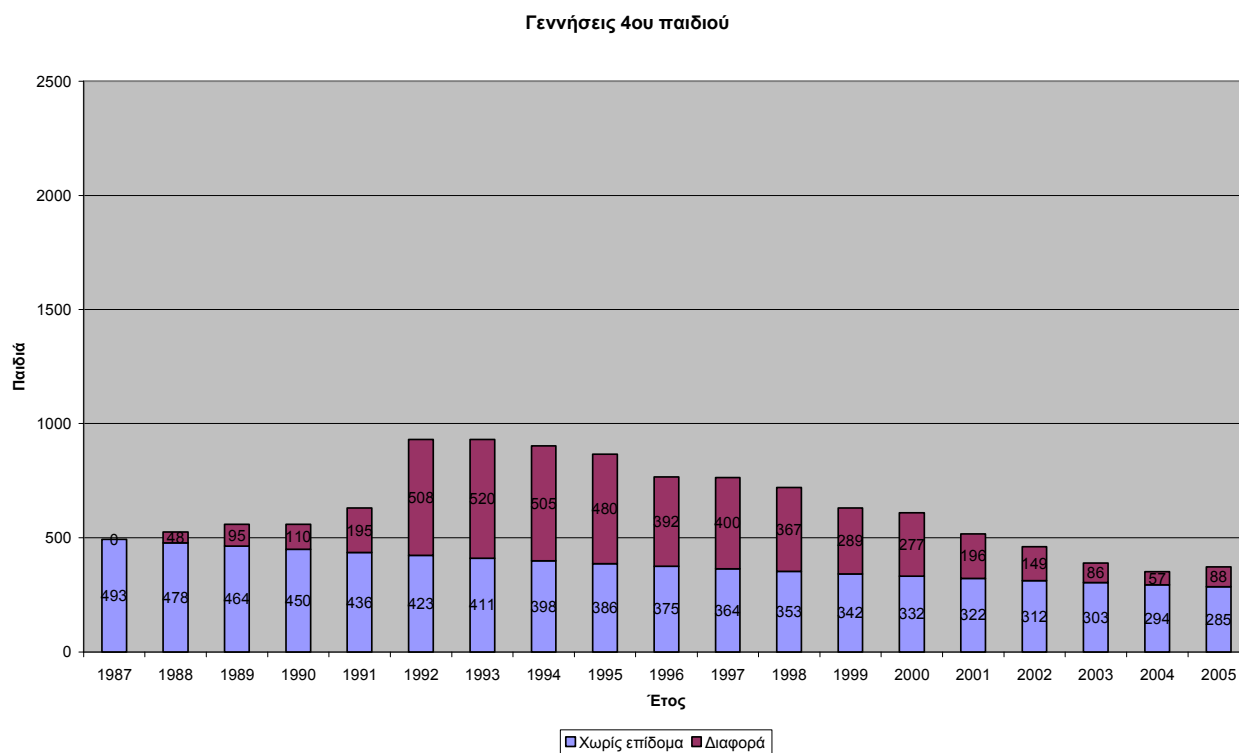
- Τα οικονομικά κίνητρα για αύξηση της γεννητικότητας – γονιμότητας θα πρέπει να αυξηθούν σημαντικά, για να αποφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Οι αυξήσεις θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την ηλικία του παιδιού καθώς τα έξοδα αυξάνονται με την ηλικία.
- Τα εισοδήματα της οικογένειας δεν πρέπει να αποτελούν κριτήριο για την παραχώρηση του επιδόματος τέκνου. Διαφορετικά δεν δημιουργούνται ίσα δημογραφικά κίνητρα για όλες τις οικογένειες, πλούσιες και φτωχές.
- Το επίδομα τέκνου θα πρέπει να παραχωρείται κλιμακωτά ανάλογα με τον αριθμό αλλά και τις ηλικίες των παιδιών της οικογένειας.
- Το επίδομα θα πρέπει αυξάνεται κάθε χρόνο και κατά το ποσοστό αύξησης του πλούτου της οικονομίας, για να μπορούν να απολαμβάνουν και οι πολύτεκνοι το ψηλότερο βιοτικό επίπεδο που προκαλεί η αύξηση του πλούτου, όπως συμβαίνει με τις γενικές αυξήσεις των μισθών των εργαζομένων που παραχωρούνται πέραν του τιμαρίθμου. Η αύξηση, επίσης, του επιδόματος τέκνου θα πρέπει να αντικατοπτρίζει και την πραγματική αύξηση του κόστους ζωής και την αύξηση των αναγκών των οικογενειών κάθε χρόνο. Για τα τρία τελευταία χρόνια η αναγκαία αύξηση για τα πιο πάνω υπολογίζεται στο 7.5% για κάθε έτος πέραν του τιμαρίθμου. Δηλαδή σύνολο 22,5 % στα τρία χρόνια
- Το κράτος θα πρέπει να αναπτύξει και άλλα προγράμματα για τις οικογένειες, όπως επιχορηγήσεις σε ιδιωτικά και κρατικά κέντρα βρεφικής και παιδικής φροντίδας για να ενθαρρύνει τις γυναίκες να κάνουν παιδιά και να διατηρούν τις θέσεις εργασίας τους. Το κράτος θα πρέπει να ενισχύσει τα οφέλη των γυναικών που κάνουν παιδιά, όπως περισσότερη άδεια μητρότητας, περισσότερη γονική άδεια, και μειωμένο ωράριο εργασίας κλπ.
- Η παραχώρηση εφάπαξ ποσού π.χ. **£4,000** λιρών ως οικονομικού κινήτρου για τη γέννηση 3^{ου} παιδιού, **£5,000** για γέννηση του 4^{ου} παιδιού και **£6,000** για τη γέννηση του 5^{ου} παιδιού, έτσι ώστε να αντιμετωπισθεί η απότομη πτώση των γεννήσεων τρίτου, τετάρτου και πέμπτου παιδιού. Η κυβέρνηση θα πρέπει να θεωρεί τα ποσά αυτά ως επένδυση για την οικονομία για να πραγματοποιηθούν περισσότερες γεννήσεις. Επίσης, η πολιτική αυτή είναι η πλέον αποτελεσματική, αφού θα έχει άμεσα αποτελέσματα και μακροπρόθεσμα θα συμβάλει στην επίλυση των προβλημάτων που προκαλεί η γήρανση του πληθυσμού.
- Η παραχώρηση χαμηλότοκων στεγαστικών δανείων στα νεαρά ζευγάρια από τα οποία θα χαρίζονται ποσό ανάλογο με τα παιδιά που θα γεννιούνται στις οικογένειες τους.πχ.1^ο παιδί £2.000, 2^ο παιδί £3.000, 3^ο παιδί £4.000, 4^ο παιδί £6.000, 5^ο + παιδί £8.000.

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

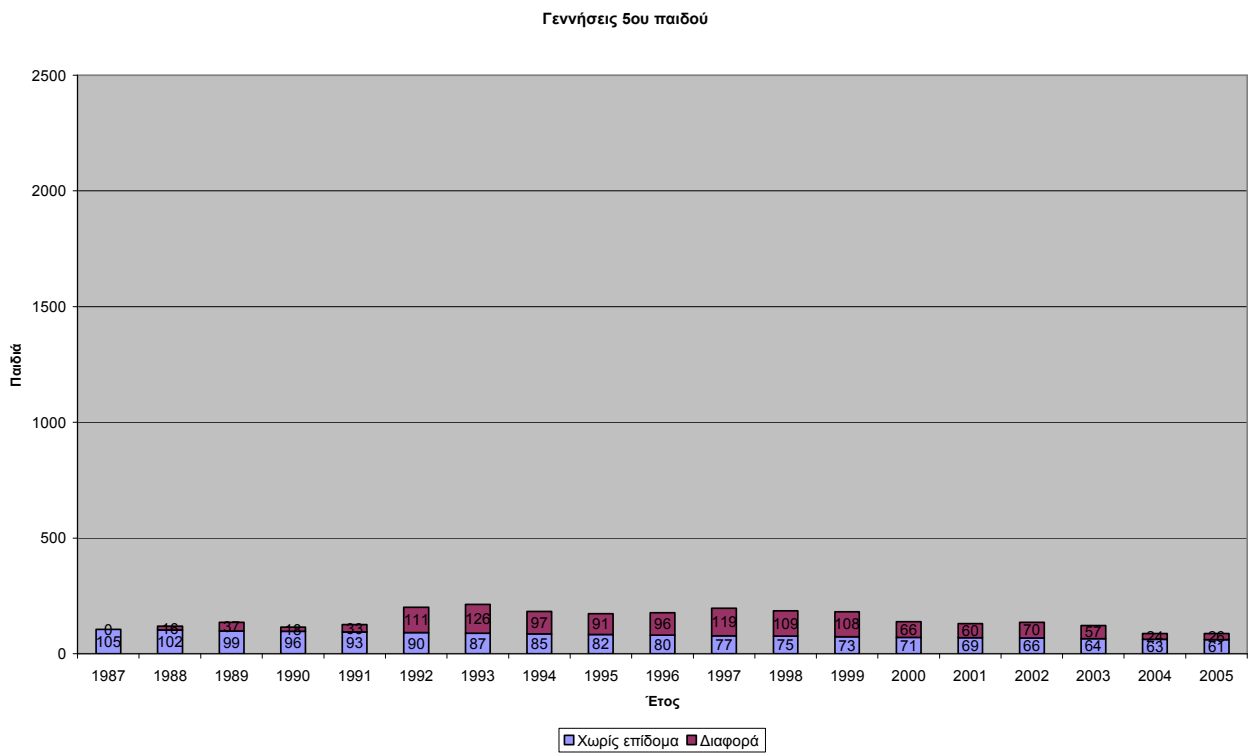
Γραφική παράσταση 1: Γεννήσεις 3^{ου} παιδιού

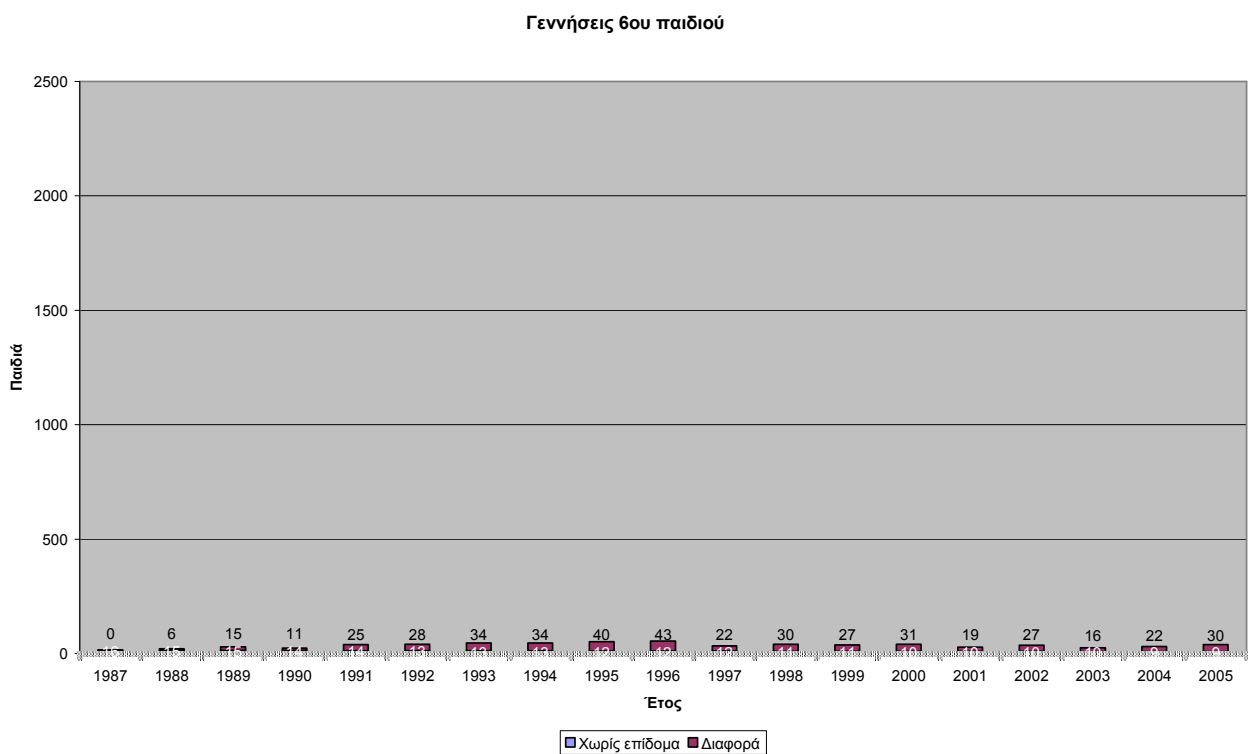
Γραφική παράσταση 2: Γεννήσεις 4^{ου} παιδιού

Γραφική παράσταση 3: Γεννήσεις 5^{ου} παιδιού

Γραφική παράσταση: Γεννήσεις 6^{ου} παιδιού

Οι αριθμοί στις στήλες με μοβ χρώμα αντιπροσωπεύουν τις γεννήσεις που προέκυψαν με την καταβολή επιδόματος τεκνού από το 1987, 1991 και εξής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1974 – 2005

ΕΤΟΣ	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο	7ο	8ο +	Αδήλωτα	ΣΥΝΟΛΟ	Ποσοστό Γονιμότητας
1974	3500	3010	1324	387	139	65	43	93	32	8593	2,12
1975	3465	2627	1167	392	164	76	26	46	76	8040	2,01
1976	4417	3028	1161	357	127	63	31	44	67	9295	2,25
1977	3613	3381	1479	344	110	64	32	19	67	9108	2,25
1978	3962	3510	1369	313	82	33	15	25	73	9382	2,30
1979	4418	3500	1460	330	81	24	19	19	48	9899	2,38
1980	4726	3657	1463	327	89	35	15	16	55	10383	2,46
1981	4015	3921	1604	354	100	27	16	12	50	10099	2,37
1982	4563	3998	1740	357	94	33	9	11	35	10840	2,50
1983	4515	4004	1784	433	111	33	6	6	8	10900	2,48
1984	4466	4104	1855	445	85	26	8	7	9	11005	2,48
1985	4024	3920	1965	497	100	29	9	8	16	10568	2,38
1986	4069	4016	1951	503	104	25	15	6	2	10691	2,40
1987	4089	3763	1856	493	105	16	3	9	3	10337	2,32
1988	4298	3774	1993	526	118	21	8	4	10	10752	2,41
1989	3791	3707	2021	559	136	30	8	4	17	10273	2,37
1990	4093	3826	1969	560	114	25	10	5	20	10622	2,42
1991	3983	3646	1964	631	126	39	14	5	34	10442	2,33
1992	4145	3752	2249	931	201	41	12	4	37	11372	2,49
1993	3525	3545	2145	931	213	47	23	7	78	10514	2,24
1994	3537	3536	2093	903	182	47	14	11	56	10379	2,17
1995	3445	3313	1968	866	173	52	13	7	32	9869	2,03
1996	3411	3212	1978	767	176	55	14	13	12	9638	1,96
1997	3329	3118	1790	764	196	34	19	18	7	9275	1,87
1998	3237	2901	1757	720	184	41	21	12	6	8879	1,76
1999	3172	2843	1609	631	181	38	14	16	1	8505	1,67
2000	3185	2808	1442	609	137	41	17	9	199	8447	1,64
2001	3061	2639	1291	518	129	29	14	11	475	8167	1,57
2002	3026	2551	1195	461	136	37	13	14	450	7883	1,49
2003	3161	2617	1195	389	121	26	12	13	554	8088	1,50
2004	3568	2900	1242	351	87	31	7	13	110	8309	1,49
2005	3501	2893	1294	373	87	39	9	4	43	8243	1,42

Πηγή: Δημογραφικές Εκθέσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Επιπρόσθετες γεννήσεις λόγω επιδομάτων

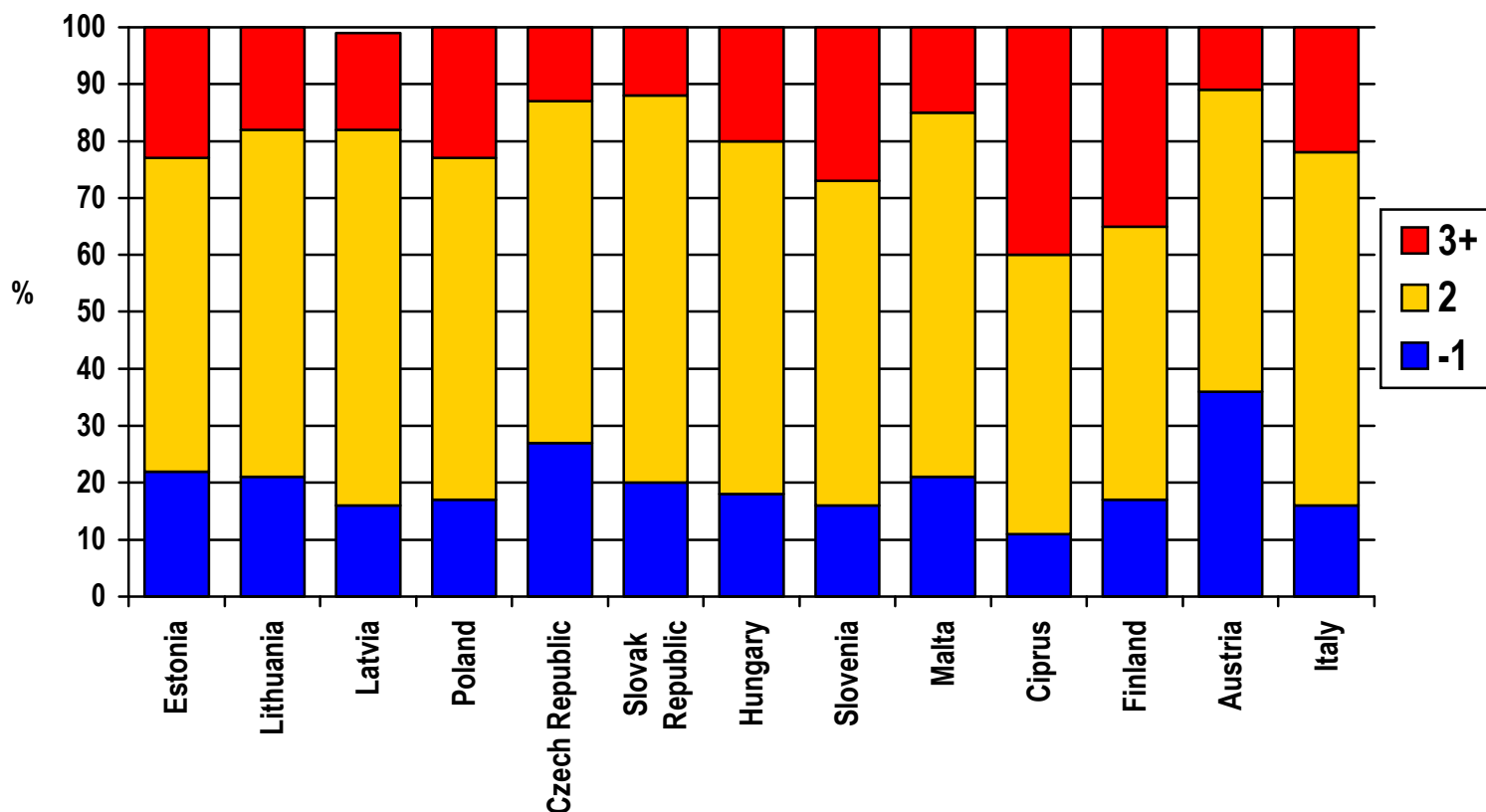
	Τρίτο παιδί			Τέταρτο παιδί			Πέμπτο παιδί			Έκτο παιδί		
	Με επίδομα	Χωρίς επίδομα	Διαφορά	Με επίδομα	Χωρίς επίδομα	Διαφορά	Με επίδομα	Χωρίς επίδομα	Διαφορά	Με επίδομα	Χωρίς επίδομα	Διαφορά
1987	1856	1856	0	493	493	0	105	105	0	16	16	0
1988	1993	1800	193	526	478	48	118	102	16	21	15	6
1989	2021	1746	275	559	464	95	136	99	37	30	15	15
1990	1969	1694	275	560	450	110	114	96	18	25	14	11
1991	1964	1643	321	631	436	195	126	93	33	39	14	25
1992	2249	1594	655	931	423	508	201	90	111	41	13	28
1993	2145	1546	599	931	411	520	213	87	126	47	13	34
1994	2093	1500	593	903	398	505	182	85	97	47	13	34
1995	1968	1455	513	866	386	480	173	82	91	52	12	40
1996	1978	1411	567	767	375	392	176	80	96	55	12	43
1997	1790	1369	421	764	364	400	196	77	119	34	12	22
1998	1757	1328	429	720	353	367	184	75	109	41	11	30
1999	1609	1288	321	631	342	289	181	73	108	38	11	27
2000	1442	1249	193	609	332	277	137	71	66	41	10	31
2001	1291	1212	79	518	322	196	129	69	60	29	10	19
2002	1195	1175	20	461	312	149	136	66	70	37	10	27
2003	1195	1140	55	389	303	86	121	64	57	26	10	16
2004	1242	1106	136	351	294	57	87	63	24	31	9	22
2005	1294	1073	221	373	285	88	87	61	26	39	9	30
Επιπρόσθετα παιδιά σε κάθε κατηγορία												
Συνολικά επιπρόσθετα παιδιά			5868			4762			1264			461
												12335

Η στήλη «με επίδομα» αντιπροσωπεύει τις πραγματικές γεννήσεις. Η στήλη «χωρίς επίδομα» αντιπροσωπεύει τις υποπθήμενες γεννήσεις αν δεν υπήρχαν τα επιδόματα. Η διαφορά είναι οι επιπρόσθετες γεννήσεις λόγω των επιδομάτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

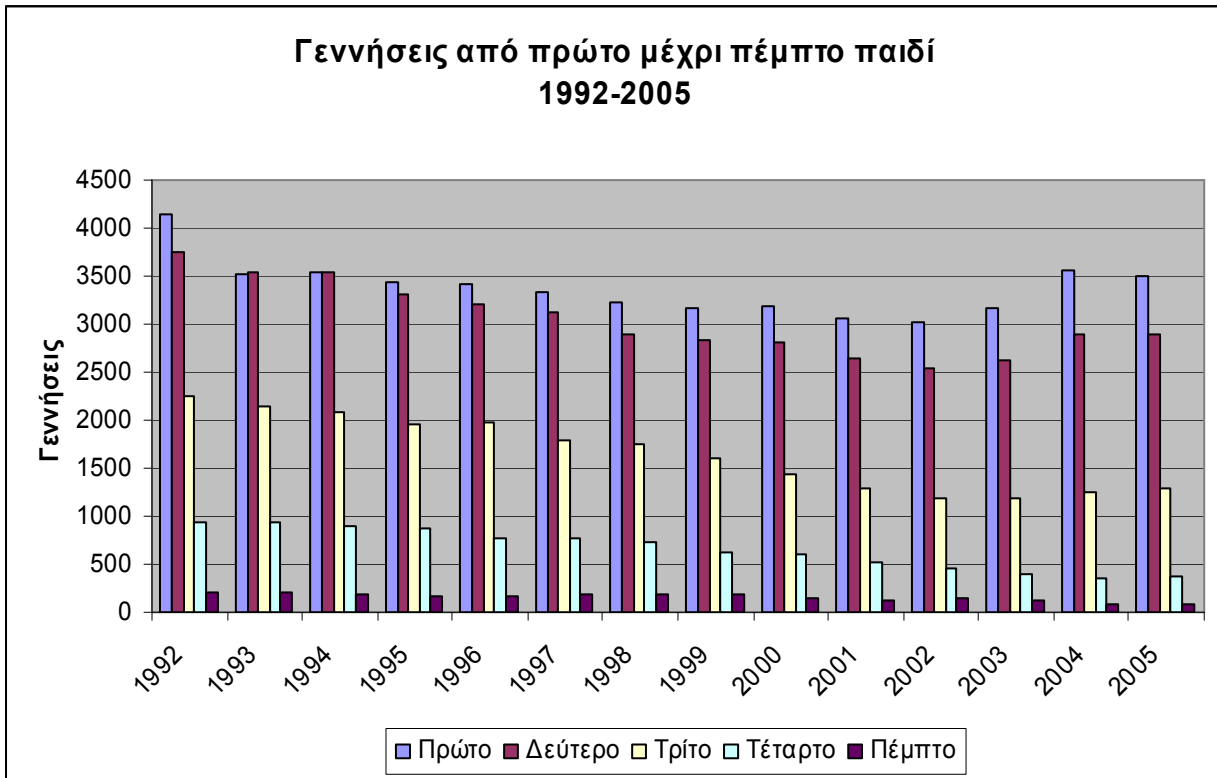
Η κατανομή του αριθμού επιθυμούμενων τέκνων (γεννημένων +προγραμματιζόμενων) μεταξύ νέων ενηλίκων (ηλικίας (18-34) κατά το 2001

Zsolt Spéder Demographic Research Institute, HCSO Budapest, Hung (from Eurostat)
Eurobarometer

Είναι φανερή η τάση και διάθεση των Κυπρίων (40%) σε σχέση με τους άλλους Ευρωπαίους για περισσότερα από δύο παιδιά στην οικογένεια. Αυτό είναι κάτι που η πολιτεία οφείλει να το αξιοποιήσει προτού είναι αργά.

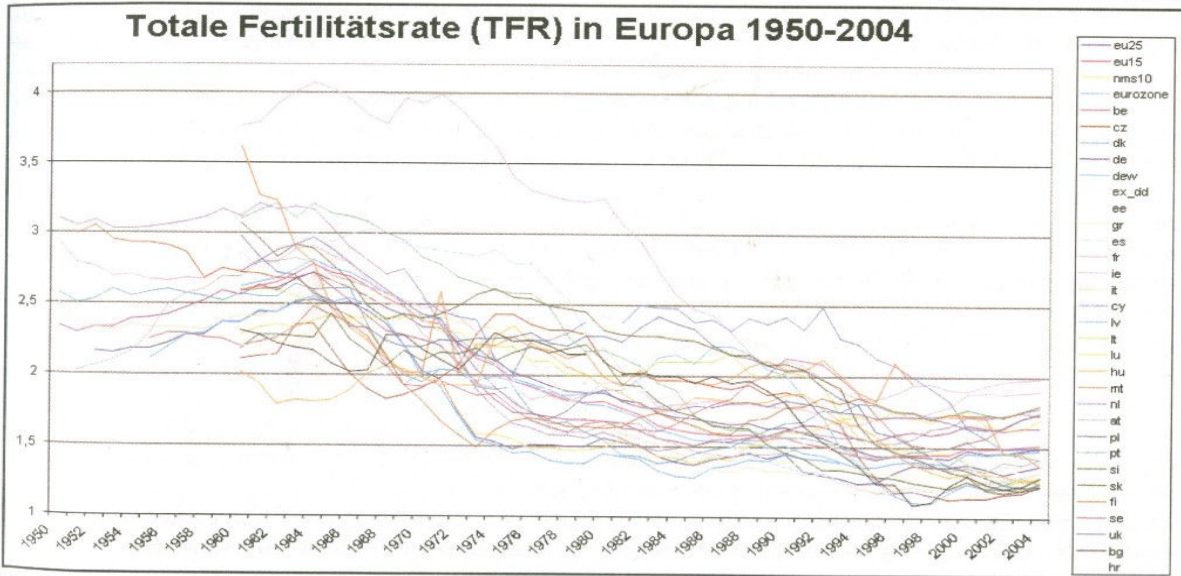
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Δείκτες γονιμότητας για ευρωπαϊκές χώρες

Aus dem folgenden Diagramm gehen die Gesamtfruchtbarkeitsraten der aktuellen 25 EU-Mitgliedstaaten seit 1950 (in einigen Fällen 1960[4]) hervor. Die darin dargestellte Entwicklung zeigt deutlich den anhal-

Quelle: EUROSTAT (Daten) und IHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI

Αιτίες για τη μείωση των γεννήσεων										
Τα ποσοστά που θεωρούν πολύ σημαντική τη συγκεκριμένη αιτία										
	ΑΥΣ	ΒΕΛ	ΤΣΕ	ΔΑΝ	ΟΥΓ	ΙΤ	ΟΛΛ	ΙΣΠ	ΕΛΒ	ΚΥΠ
Οικονομική κρίση και ανεργία	18	20	42	50	68	31	20	73	27	64
Ο αυξανόμενος αριθμός των γυναικών που εργάζονται εκτός σπιτιού	45	35	18	47	23	36	58	72	52	55
Ο μεγάλος αριθμός των διαζυγίων	18	13	13	31	22	7	15	17	15	44
Η αίσθηση ότι ο πληθυσμός αυξάνεται	6	2	2	18	1	7	15	17	15	8
Το γεγονός ότι οι άνθρωποι θέλουν να ζουν πιο άνετα παρά στο παρελθόν	56	21	22	53	13	41	56	73	54	55
Οι ανεπαρκείς διευκολύνσεις φροντίδας των παιδιών	14	6	6	45	39	18	21	26	23	40
Το οικονομικό βάρος της ανατροφής των παιδιών	24	16	31	50	63	39	30	74	43	71
Η συνεχώς αυξανόμενη επιθυμία των ανδρών και των γυναικών για ανεξαρτησία και προσωπική ανέλιξη	43	18	13	48	7	36	50	61	61	48
Ο φόβος για τα προβλήματα της ανατροφής των παιδιών	8	-	12	21	5	18	10	47	16	45
Οι ανεπαρκείς συνθήκες στέγασης	36	3	32	50	62	23	12	43	38	30
Ο φόβος για το μέλλον	25	17	20	41	24	25	17	43	33	35
Η ιδέα ότι μια μικρή οικογένεια είναι καλύτερη για τα παιδιά	12	7	10	27	8	10	19	40	15	27
Η αυξανόμενη τάση μετακίνησης του πληθυσμού από την ύπαιθρο στις πόλεις	45	-	13	39	-	32	-	71	54	35

Πηγή: Περιστιάνης Ν.(2003) "Οι κοινωνικές πτυχές της Δημογραφικής κατάστασης στην Κύπρο", Δημογραφική Ημερίδα Παγκύπριας Οργάνωσης Πολυτέκνων (Π.Ο.Π.), 18/10/2003

Αποσπάσματα από την επίσημη ομιλία της Ιταλίδας Υπουργού Πολιτικών Θεμάτων για την οικογένεια, Ρόζι Μπίντι,
στο πρόσφατο, Πρώτο Φόρουμ «**ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**»,
που έγινε στις Βρυξέλες, στις 31 Οκτωβρίου 2006

.....Μέσα στα επόμενα χρόνια θα ήταν σκόπιμο:

α) να εστιάσουμε την κοινωνική μέριμνα προς τους υπερήλικες και προς τα παιδιά, με ιδιαίτερη προσοχή στις **πολύτεκνες οικογένειες**.

β) να ανοίξουμε περισσότερο αποφασιστικά την πόρτα στη συνήθη μετανάστευση, εργαζόμενοι στο μεταξύ για μία καλύτερη ενσωμάτωση μεταξύ των μεταναστευτικών οικογενειών και των ντόπιων οικογενειών.

γ) να αναζωογονηθεί η παρουσία των γυναικών στην αγορά εργασίας, εφαρμόζοντας νέες πολιτικές τακτικές και να επιτραπεί έτσι στα ζευγάρια να έχουν τα παιδιά που επιθυμούν.

Ας εξετάσουμε το πρώτο σημείο, την επικέντρωση της μέριμνας προς τους υπερήλικες και τις **οικογένειες με παιδιά**. [...]

Πρόκειται να εφαρμοστεί ένα νέο σύστημα welfare στο οποίο οι νέοι διαθέσιμοι πόροι να απευθύνονται προς τα **άτομα που πραγματικά σήμερα αδικούνται**, δηλαδή τους υπερήλικες και τις **πολύτεκνες οικογένειες**. [...]

Συνεπώς, τα ευρωπαϊκά κράτη, για να μπορέσουν να εγγυηθούν «το καλύτερο» σε όλους τους πολίτες τους, **θα πρέπει να διαθέσουν προς αυτή τη κατεύθυνσή της ζυγαριάς πόρους ολοένα και περισσότερο κολοσσιαίους**.

Το ίδιο μπορεί να πει κανείς για τις **πολιτικές στήριξης της γεννητικότητας, που να ευνοούν τα παιδιά και τις πολύτεκνες οικογένειες, αδικημένες σφόδρα και από οικονομική άποψη**. Πρόκειται, πράγματι να εφαρμοστούν πολιτικοί χειρισμοί που να δύνανται να ολοκληρώσουν ένα νέο δίκτυο υπηρεσιών στα μέτρα της οικογένειας, ιδιαιτέρως για την πρώτη παιδική ηλικία, με την οικονομική υποστήριξη.

Η προσοχή μας θα πρέπει να στραφεί επίσης στο να **εγγυηθούμε ίσες ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά**. Ξέρουμε πράγματι πως η γέννηση ενός δεύτερου παιδιού μπορεί να αποτελεί για πολλές οικογένειες μια απόλυτη χειροτέρευση των συνθηκών ζωής. Η φτώχεια των οικογενειών, εξάλλου, πλήττει κατά κύριο λόγο τα παιδιά και τους ηλικιωμένους.

Η αποτελεσματικότητα αυτών των πολιτικών χειρισμών μετριέται από την ικανότητά τους να **προωθήσουν την επιλογή των ζευγαριών να αποκτήσουν περισσότερα από ένα παιδιά και κυρίως να μειωθεί ο κίνδυνος φτώχειας των πολύτεκνων οικογενειών**. Και για να είμαστε αποτελεσματικοί, **τα φορολογικά πλεονεκτήματα στις οικογένειες ή οι επιταγές για τα παιδιά θα πρέπει να είναι οικονομικώς σημαντικά και να προεκτείνονται μέσα στο χρόνο**, δηλαδή να μην περιορίζονται κατά τα πρώτα χρόνια ζωής του παιδιού. [...]

Η νέα Δημοσιονομία ανασυγκροτεί και αυξάνει τα οικονομικά μέτρα προς όφελος των οικογενειών με παιδιά, παρέχοντας φορολογικές ελαφρύνσεις και μεγαλύτερες επιταγές ενισχύει το δίκτυο των υπηρεσιών για την οικογένεια και τους νηπιακούς σταθμούς, που εκλαμβάνονται κατά κύριο λόγο ως μια υπηρεσία που ευνοεί την εκπαιδευτική ανάπτυξη των παιδιών, επεκτείνει την μητρική μέριμνα με πρόσθετες και **ελαστικού ωραρίου εργαζόμενες** εκτοξεύει τα όργανα που ευνοούν τη γεφύρωση μεταξύ εργασίας για την αγορά και καθήκοντος για τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων.

.....